

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Diplomová práce

**Mladí lidé jako aktéři budoucího rozvoje malých
měst**

**Young people as actors in the future development of
small towns**

Bc. Josef Janda

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

„Mladí lidé jako aktéři budoucího rozvoje malých měst“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího diplomové práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 24. dubna 2023

v.r. Bc. Josef Janda

Zásady pro vypracování práce

1. - proveďte shrnutí dosavadních poznatků o mladých lidech jako aktérech rozvoje (malých) měst
2. - proveďte dotazníkové šetření mládeže na vybraných středních školách, zaměřené na jejich identitu s městem a zájem o participaci na věcech veřejných
3. - proveďte vyhodnocení empirických výzkumů, které interpretujte a vyhodnoťte v kontextu obecných poznatků
4. - navrhněte konkrétní opatření, jak motivovat mladé lidi k participaci na věcech veřejných v podmínkách malých měst

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucímu své diplomové práce doc. RNDr. Jiřímu Ježkovi, Ph.D. za věnovaný čas a ochotu, odborné vedení práce a užitečné rady.

Obsah

Úvod	6
1 Cíle práce a metodika	8
2 Mladí lidé	10
3 Participace	11
3.1 Participační proces	13
3.1.1 Limity občanské participace	14
3.2 Principy participace.....	14
3.3 Motivace občanů	15
3.4 Problémy participace.....	15
4 E-Participace	17
4.1 DEEP-Linking.....	18
4.1.1 Pozadí projektu	18
4.1.2 Zapojené strany	18
4.1.3 Výběr účastníků projektu.....	20
4.1.4 Metodika projektu.....	21
4.1.5 Výsledky projektu.....	21
4.1.6 Poznatky z projektu	22
4.2 Kutná Hora	24
5 Případové studie ze zahraničí	26
5.1 Dunlabe	26
5.1.1 Účely projektu.....	26
5.1.2 Historie a pozadí studie.....	26

5.1.3	Účastníci projektu	27
5.1.4	Metodika a nástroje.....	28
5.1.5	Zapojení účastníků.....	28
5.1.6	Výsledky studie.....	29
6	Malá města.....	30
6.1	Definování malého města.....	30
6.2	Demografie malých měst	31
6.3	Občanská vybavenost.....	36
6.4	Doprava a mobilita.....	38
6.5	Přechod k digitalizaci ekonomiky.....	40
6.6	Urbanistický rozvoj.....	41
7	Empirická část práce	44
7.1	Charakteristika respondentů.....	44
7.2	Vztah respondentů k místu bydliště	48
7.3	Politická a obecní angažovanost	51
7.4	Problémy a výzvy malých měst	54
7.5	Opatření, jak motivovat mladé lidi, aby se více zapojili do dění ve své obci..	62
	Závěr	63
	Seznam použitých zdrojů	65
	Seznam obrázků.....	72
	Seznam příloh.....	74
	Přílohy	
	Abstrakt	
	Abstract	

Úvod

V České republice je zájem mladých lidí o participaci na nízké úrovni. Je to způsobeno zakořeněnými pravidly, která říkají, že mladí lidé nemají příliš možnost se realizovat ve své obci. Mladí lidé mají nízké zastoupení v obecních zastupitelstvech a jejich volební účast je často nižší. Velmi málo mladých lidí je součástí nějaké politické strany. Přestože se mladí lidé nezajímají příliš o politické dění v jejich obci, mají zájem jako o obec takovou.

Tématem této diplomové práce jsou mladí lidé jako aktéři budoucího rozvoje malých měst. V práci se zaměřuji na mladé lidi ve věku od 15 do 30 let z vybraných obcí Středočeského kraje. Konkrétně jde o malá města do 20 tisíc obyvatel. Malá města bojují s mnoha výzvami jako je úbytek obyvatelstva, nízké zastoupení služeb, nemožnost využít svého dosaženého vzdělání. Tyto faktory nutí mladé lidi stěhovat se do větších měst či metropolitních center. Na základě dotazníkového šetření navrhu opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z malých měst

Pojem malé město můžeme definovat jako základní územně samosprávný celek spravovaný občany. Abychom obec mohli nazývat městem musí mít minimálně 3 000 obyvatel. Mladí lidé představují specifickou oblast výzkumu sociální geografie konkrétně bychom mohli říct antropogeografie. Na výzkum malých měst lze nahlížet ze sociologického i z geografického hlediska. Sociologické hledisko se věnuje stavu společnosti, geografické atraktivitě obcí. Pro pochopení fungování mladých lidí v malých městech je potřeba obě hlediska spojit.

Výzkum mladých lidí jako aktérů, může přispět ke zkvalitnění tvorby participačních procesů mezi mladými lidmi a představiteli místních samospráv. Mladí lidé mohou dostat více příležitostí se realizovat. Jednou z takových realizací je například participativní rozpočet obce, kdy je možnost, aby obyvatelé rozhodli, do čeho se bude investovat. Na území naší republiky jsou tyto projekty zatím v počátcích. Takovým nejvýznamnějším projektem je asi projekt pro středoškoláky ve městě Kutná Hora „*Panuj Hoře*“. Konkrétní studie o těchto projektech na našem území zatím nejsou zpracovány. Ve většině případu jde o popsání projektů a jejich realizace. Naopak v zahraničí pomáhá zapojení mladých

do těchto procesů ke snížení rizikovosti protiprávního jednání a smysluplného využití volného času.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části práce se věnuji objasnění základních pojmů, které souvisí s pojmem participace mladých lidí. Praktická část obsahuje mnou provedený výzkum mladých lidí jako aktérů rozvoje malých měst ve vylosovaných obcích Středočeského kraje. V této části budu analyzovat jaké mladí lidé jsou zapojení do participace v jejich obci a jak chápou možnosti jejich obce.

1 Cíle práce a metodika

Hlavním cílem práce je analyzovat společenský rozvoj mladých lidí ve vybraných obcích Středočeského kraje a identifikovat faktory, které ovlivňují jejich angažovanost a zapojení do dění věcí veřejných pomocí dotazníkového šetření. Tato práce dává vhled do angažovanosti mladých obyvatel v malých městech.

Dílními cíli diplomové práce je navrhnout opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z malých měst do metropolitních regionů na základě zjištěných výsledků a provést shrnutí dosavadních poznatků o životě a fungování mladých lidí v malých městech

Teoretická část diplomové práce obsahuje rešerši odborné literatury. Vymezuji zde základní pojmy a klíčové aspekty související s malými městy a mladými lidmi. Pro praktickou část byl zvolen kvantitativní přístup. V rámci tohoto přístupu byla zvolena metoda online dotazníkového šetření. Cílem dotazníku bylo získat reprezentativní vzorek dat vhodných pro výzkum práce s mladými lidmi v malých městech a získat maximum informací z co nejmenšího počtu srozumitelných otázek.

Dotazník se skládá z 15 otázek z čehož 5 otázek se týká charakteristiky respondentů, tedy jejich pohlaví a bydliště. Většina otázek v dotazníku je uzavřených a nabízí jednu možnost odpovědi. Cílovou skupinou byli mladí lidé ve věku 15 až 30 let ve vybraných obcích Středočeského kraje. Tyto obce byly vybrány náhodně losem.

Nejdůležitějším faktorem při tvorbě dotazníků je stanovit si oblast výzkumu a jeho cíle. Dalším krokem je příprava otázek a následný předvýzkum. Předvýzkum je přípravnou fází, která prověřuje vhodnou metodiku, předvýzkum jsem provedl v rámci facebookových skupin vybraných obcí s pár účastníky, které jsem přímo oslovil. Pro sběr dat byl využit software Google Forms. Výhodou tohoto online dotazníku byla časová nenáročnost a pohodlné vyplnění.

Distribuce dotazníku probíhala v rámci dvou fází v první fázi byli osloveni ředitelé škol, zda se nechtějí podílet na tomto výzkumu. V druhé fázi byly využity facebookové skupiny obcí k následnému sdílení dotazníku. Pro zpracování dat a následných grafových výstupů byl využíván program MS Excel. První fáze dotazníkové šetření začala 23. února, kdy byli osloveni výše zmínění ředitelé škol a z důvodu jarních prázdnin některých

okresů trvala 14 dní do 9. března. Týden po první fázi byla spuštěna fáze druhá přímé oslovení respondentů tato fáze trvala od 2. března do 31. března.

2 Mladí lidé

Mladé lidi můžeme rozdělit na dvě kategorie, a to na kategorii mládež a mladá dospělost, pojmem mládež rozumíme dle (Petrušek et al., 1996) věkovou i sociální mezivrstvu mezi dětmi a dospělými, která má své specifické zájmy, aspirace a postoje. Jde o velmi dynamickou a variabilní skupinu, které si osvojuje a přijímá nové sociální role a mechanismy. V našich podmínkách stanovujeme mládež mezi 14-15. rokem, kdy končí povinnou školní docházku a následně je ukončena 30. rokem, kdy jsou završeny všechny dílčí procesy sociálního zrání u všech skupin. Naopak mladým dospělým se člověk stává v rozmezí 18.-30. roku života

Období mladé dospělosti převážně souvisí s dosažením významných milníků v životě, kdy od 18. roku je spojení z formální dospělosti až do období 26.-30. roku, kdy dochází k samostatnosti na rodičích (Vágnerová, 2007).

V kvalitativně zaměřených studiích z oblasti vývojové psychologie je období mladé dospělosti spojováno s intimními prožitky a upevňování vlastní identity se sebeidentifikací s rámci role dospělého (Říčan, 2021). Migračně zaměřené studie naopak toto období mladé dospělosti rozdělují na ranou mladou dospělost do 21 let a plnohodnotné osamostatnění mezi 26-30. rokem. Kvantitativní analýzy naopak ukončují období mladých dospělých 26. rokem, kdy formálně dochází k dosažení hranice sociální politiky v rámci nezaopatřených dětí. Můžeme to tedy shrnout, že mladí lidé jsou lidé ve věkové kategorii 15-30 let se kterou budu pracovat ve své diplomové práci

3 Participace

Pojem participace můžeme chápat jako sdílení vlivu či moci přijímat veřejné rozhodování mezi politickými a správními institucemi, které jsou na straně jedné a na straně druhé mezi občany a dalšími aktéry. Participaci můžeme označit jako občanskou, neboť občané ať už organizovaně nebo neorganizovaně jsou ti se kterými veřejní činitelé sdílí moc a vliv. V rámci participace používáme tři hlavní kategorie a to, veřejnou, sociální a individuální (Cornwall, 2002).

Smith (1997) participaci charakterizoval jako “mapu ploché země”, kde je pouze část celku známá a velká část je neprozkoumána a nezmapována. Participaci lze chápat jako zapojení veřejnosti, respektive jednotlivců do různých struktur a institucí demokracie. Mezi příklady participace patří například hlasování v místních nebo celostátních volbách, účast veřejnosti na vládních (nebo přidružených) konzultacích či zapojení občanů do rozhodování o části rozpočtu obce, pak mluvíme o participativním rozpočtu.

V rámci participace můžeme hovořit o přístupech zapojení iniciátorů. V případě toho, kdy iniciátoři jsou samotní občané hovoříme o přístupu bottom-up. Pokud jsou však iniciátoři orgány veřejné správy pak se jedná o přístup top-down. Oba přístupy se mohou prolínat nebo doplňovat (*People & Participation*, 2005). Důležitým faktorem je též mít správně nastavené participační procesy pro které jsou důležité nezbytné znalosti a dovednosti. Obecně platí, že špatná participace je daleko horší než žádná participace. Pokud nebudou participační procesy správně nastaveny bude docházet k zhoršení důvěry z pohledu občanů a v budoucnu ji bude těžké obnovit.

Participaci bychom mohli rozdělit pomocí participačního žebříčku

Obrázek 1: Participační žebříček

Zdroj: https://ceses.cuni.cz/CESES-423-version1-metodika_pro_kraje_final.pdf

Fáze informování představuje nejnižší stupeň participace jde pouze o komunikační tok od orgánů veřejné správy směrem k občanům a dalším aktérům. Informování občanů je nezbytným krokem k dosažení jakékoliv vyšší úrovně. V této fázi nedochází k žádnému sdílení moci mezi veřejnou správou a občany.

Ve fázi připomínkování, jak už tento název napovídá předkládá nějaké připomínky od aktérů směrem k veřejné správě. Aktéři mohou tak předávat své nápady a návrhy, požadavky či přání nebo kritiku. Forma této participace je na velmi minimální úrovni a cílem je zde naplnit, aspoň nějakou základní představu o participaci.

Během fáze konzultace dochází k dialogu mezi aktéry, během kterých dochází ke sdílení řady argumentů. Tato fáze se může konat jak přímo pomocí nějakého prezenčního setkání mezi aktéry, tak i jinou formou například online pomocí informačních a komunikačních technologií. Můžeme říci, že lepší je setkání na bázi prezence, neboť je zde přímé setkání face to face, což může vyvolat větší tlak společnosti na veřejnou správu a mohou se tak výstupy z konzultací vážně zabývat.

Tyto stupně bychom mohli shrnout jako stupně informační. Dochází zde k předávání a výměně informací s tím, že veřejná správa se může rozhodnout, zda zohlední či nezohlední podněty, které získala (Mička et al., 2013).

U partnerství již dochází k významnější spolupráci a v rámci partnerství také dochází k rovnocennému postavení všech zapojených aktérů, kteří se snaží společně připravit návrh řešení. Zapojení aktéři v této fázi mohou přímo ovlivnit, co bude nakonec předloženo k rozhodnutí (Čermák & Vobecká, 2011).

Během delegování dochází k situaci, kdy veřejná správa nechává rozhodovat přímo aktéry v dané problematice. Jako takový příklad může být například místní referendum, kdy občané hlasují o nějaké věci v rámci obce (Haken et al., Mička, 2016).

Zapojení občanů do rozhodovacích procesů je velmi důležité, ačkoliv není v rámci zákona participace povinná, celé řady dokumentů a mezinárodních organizací ji podporují a nabádají k ní (*DESET KROKŮ PROCESEM KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ – KROK 1*, 2006)

3.1 Participační proces

V naší republice stále převládá ve významné části obcí a měst názor, že lidé se nemohou podílet na rozhodování v jejich obci. Mezi politiky tak stále převládá názor, že nemohou vést smysluplný dialog s laickou veřejností a není možné jí vtáhnout do rozhodovacích procesů. Občané zase mohou mít názor, že není důvod se na nějakém zájmu o obci podílet, neboť jejich názory a nápady jsou zbytečné a nic nezmění. Avšak právě proces participace veřejnosti a jeho dobré nastavení, sběr připomínek a názorů občanů nás může přesvědčit o opaku na tuto problematiku (Nekola & Veselý, 2008).

V počátku si musíme položit otázku, zda jako vedení obce chceme, aby se lidé aktivně podíleli na participačních procesech v obci. Jako představitel veřejné správy se můžeme začít ptát, zda je vůbec participace nějak uzákoněná dalšími otázkami jako například jestli se domníváme, zda jsou občané v obci dostatečně zapojeni do veřejného dění. (Haken et al., Mička, 2016).

3.1.1 Limity občanské participace

I občanská participace naráží na své limity a nevýhody. Často ze strany aktérů zaznívají hlasy, proč nenechat veřejnost podílet se na veřejné správě následující argumenty (Haken et al., Mička, 2016).

Zastupitelé veřejné správy jsou vybíráni z řad veřejnosti a mají poté právo se podílet na rozhodovacích procesech. V případě nárůstu participace pak může dojít ke vzniku situace, kdy je ohrožena role volených představitelů a tím nahrazení či narušení zastupitelské demokracie (Haken et al., Mička, 2016).

Hrozí zneužívání participace. Zde se ptáme, koho vlastně reprezentují ti, kdo do participačního procesu vstoupí. Mohou zde převládat nátlaky a názory, které mohou být ve výsledku brány jako rozhodnutí celé skupiny, avšak naproti tomu máme skupiny obyvatel například sociálně vyloučené nebo etnické minority, které nemají zájem být zapojeni či mohou mít omezený přístup k rozhodovacím procedurám (Haken et al., Mička, 2016).

Otázkou také zůstává efektivita rozhodování, neboť je jednodušší rozhodnout pouze na politické úrovni bez účasti veřejnosti (Haken et al., Mička, 2016).

3.2 Principy participace

Pro správné nastavení participace je za potřebí si určit pravidla ke konkrétním tématům a projektům. Pokud chceme občany do těchto procesů zapojit je nutné si stanovit konkrétní pravidla a zásady (Addink, 2019).

Všem musí být jasné, co je cílem projektu, kdo a jak bude zapojen a kdy se jednotlivé fáze budou odehrávat. Tato společná pravidla jsou pro všechny stejná a závazná a jsou všemi odsouhlasená. Pravidla a jejich stanovení by mělo vždy proběhnout na počátku projektu (Haken et al., Mička, 2016).

Mnoho projektů má dlouhého trvání a je za potřebí být u nich trpělivý. Je tedy důležité vytrvat a snažit se motivovat aktéry k tomu, aby se účastnili od začátku do konce. V rámci participace je důležitá důvěra ze všech stran, pokud má někdo problém s vyjádřením názoru je potřeba ho sdělit všem a nemít strach vystoupit. V případě opadnutí strachu a vyjádření svého názoru a problému s daným projektem je důležité najít společný

konsenzus a vytvořit tak alternativu. O všech těchto názorech se má jednat a z mého vlastního já máme projekt dokončit ve fázi my se zapojením ostatních. Každý má právo přispět se svými nápady k projektu (Haken et al., Mička, 2016).

3.3 Motivace občanů

Pokud chceme dobře a kvalitně participovat je nedílnou součástí motivovat a zapojit občany. Nejprve musíme vzbudit jejich zájem a vysvětlit jim o co v daném projektu půjde, jakmile dostanou do ruky dotazník již by měli vědět co se od nich bude chtít a čeho se dotazník týká a následně jak budou jejich odpovědi použity. Představitelé veřejné správy si před zapojením občanů do participace můžou udělat názorový průzkum a následně by si měli stanovit cíle (Krebs & Durdisová, 2015).

- Vzbudit zájem občanů o problémy města podnítit je ke spolupráci
- Informovat občany o projektech zahrnující občanskou participaci
- Motivovat všechny občany bez rozdílu sociálních a věkových skupin
- Formulovat otázky jasně, stručně, jednoduše (“JAK PŘIZVAT OBČANY KE SPOLUPRÁCI aneb jak dát radnici uši, aby slyšela, co lidé chtějí”, 2006)

3.4 Problémy participace

Jak už bylo popsáno v kapitole „4.1 *participační procesy*“ spousta obcí se bojí občany přizvat k participaci. Obce se bojí zapojit občany do rozhodovacích procesů. Společnost Agora sestavila žebříček nejčastějších důvodů, proč obce nechtějí občany zahrnout a přizvat ke spolupráci.

- Vše důležité pro občany je na úřední desce
- Občané nemají zájem o dění v obci
- Na setkání se zastupiteli chodí jen notoričtí stěžovatelé a jen nadávají
- Jsme zástupci občanů, občané nám věří, proč bychom je tedy zvali k nějakému zapojení, když nám věří a vyhrál náš volební program
- Lidé nejsou odborníci a nelze s nimi probírat složitá technická řešení
- Nemáme čas a personální kapacitu na probírání problémů s občany
- Pokud chceme znát názor občanů, objednáme si sociologická průzkum

- Nemůžeme měnit schválený rozpočet dle přání občanů
- Pokud se lidé o veřejné dění zajímají chtějí z toho mít užitek jen pro sebe
- Máme negativní zkušenost s aktivisty, kteří se stále jen odvolávají (Haken et al., Mička, 2016).

4 E-Participace

Na základě průzkumu Eurobarometru v roce 2017 bylo zjištěno, že téměř 48 % obyvatel EU nepocítuje možnost vyjádřit svůj hlas a rozhodovat o veřejném dění. Začíná růst apatie vůči politice (Tambouris et al., 2013). Evropská unie jako taková investuje peníze a čas do různých metod, procesů a projektů, aby aktivně povzbudila občany se zapojit do politiky. Zároveň se snaží o to, aby byla uplatňována demokratická práva a též byl slyšet jejich hlas. V roce 2006 přiznává v dokumentu Bílá kniha, že internet je prostředkem toho, aby byli obyvatelé EU vyslyšeni (Tambouris et al., 2013).

Využití informačních a komunikačních technologií k zapojení občanů do participativních procesů o návrzích, rozhodování a poskytování služeb je známé jako e-participace. Přijetím těchto technologií vznikají v západním světě nové příležitosti, zejména pro mladé lidi, aby se online účastnili participativních procesů. Smyslem využívání těchto technologií je přiblížit občanům demokratický život a transformovat jejich občanské zapojení do demokratických procesů. Existují důkazy o tom, že informační a komunikačních technologie poskytují otevřenější a transparentnější rozhodovací procesy (Tambouris et al., 2013).

V případě mladých lidí můžeme je považovat za takzvané občany v procesu výroby nebo neúplné občany (Cecez-Kecmanovic et al., 2009). Jejich účast na občanských a politických záležitostech není chápána jako právo, ale jako privilegium (Cecez-Kecmanovic et al., 2009). Kromě toho organizace European Citizen Action Service, zjistila, že se mladí lidé zdráhají porozumět politice a nedokáží plně využít svá demokratická práva. Někteří se dokonce ani neúčastní participačních procesů kvůli různým problémům jako je například nepochopení toho, jak funguje demokracie a politické struktury, využívají různé platformy ke sdělení názorů a jsou spíše selektivními posluchači. V mladé generaci však roste preference přímé komunikace s politiky, kteří se podílí na participačních procesech (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017). Mnoho mladých lidí dává přednost využívání digitálnímu prostoru pomocí Twitteru, Instagramu nebo Facebooku, kde debatují a vyjadřují své názory na veřejné záležitosti. To signalizuje velký potenciál k využívání těchto platforem pro zapojení mladých lidí na účasti v politickém životě.

Můžeme tedy e-participaci identifikovat jako cestu k podpoře aktivní účasti a posílení mladých lidí v demokratickém životě.

4.1 DEEP-Linking

4.1.1 Pozadí projektu

Občané v evropských zemích mají různé názory a pocit vůči Evropské unii. Existuje pocit, že zejména mladí lidé ztrácí důvěru vůči EU (*European Commission, 2017*). Nedostatek důvěry má však potenciál bránit politické účasti a ohrožuje demokratickou legitimizaci EU (Brosius et al., 2019). Projekt odkazoval na řadu průzkumů, které měly identifikovat témata, jež jsou zajímavá pro mladé lidi. Podpora projektu byla odpovědí na průzkumy mezi mladými lidmi v rámci Evropského roku občanů v roce 2013 (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard, 2017*). Na základě výsledků bylo zjištěno, že existuje potenciál pro politickou participaci a angažovanost mladých lidí (*European Citizen Action Service, 2017*). Mladí lidé se však nechtějí účastnit tradiční formy participace, ale raději dají přednost informačním a komunikačním technologiím k vyjádření svého názoru.

Projekt se zaměřuje na pozadí, kde se mohou mladí lidé navzájem zapojit, snažil se porozumět výzvám a zkušenostem. V rámci mobility mládeže a snažil se zapojit mladé lidi, kteří se neúčastní participačních procesů, aby jejich hlas byl vyslyšen a mohl být brát v úvahu při tvorbě politiky (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard, 2017*). Ti, kteří nereagují na politické výzvy, nezapojují tvůrce politik do dialogu nebo do participativních procesů, když se vytváří nebo implementuje politika. Mladí lidé se obecně zdráhají zapojit do politiky, a proto bylo nutné je zapojit v prostředí, které je jim již dobře známé jako jsou například sociální sítě. Projekt využíval pro svojí prezentaci existující nástroje jako jsou sociální média, pomocí nichž se snažil přimět oslovit mladé lidi a následně je zapojit do možnosti vstupu v rámci rozhodovacích procesů (*European Citizen Action Service, 2017*).

4.1.2 Zapojené strany

Tento projekt byl realizován v různých evropských zemích s různými cíli organizace, které se na projektu podíleli:

European Citizen Action Service (ECAS) - byla organizací vedoucí projekt DEEP-Linking. ECAS byl podpořen programem Evropské komise Erasmus+ ECAS je mezinárodní nezisková organizace. Jejich posláním je umožnit občanům a občanské společnosti uplatňovat svá práva, zmocnit je, podporovat občanskou účast na rozhodovacím procesu EU a poskytovat právní poradenství, obhajobu a výzkum, aby bylo umožněno inkluzivní a otevřené rozhodování.

Citizens.is – Občanská nadace - The Citizens. je nezisková organizace založená v roce 2008 na Islandu. Jejich posláním je podporovat účast občanů na správě věcí veřejných a pomáhat, aby jejich hlasy byly slyšet. Občanská nadace pomohla propojit vlády a občany „vytvořením otevřených a nejmodernějších platform pro zapojení občanů a nabídkou konzultací, jak nejlépe plánovat a realizovat úspěšné projekty zapojení občanů Podle jejich webových stránek realizovali projekty ve 45 zemích, oslovili více než 70 000 lidí a na svou platformu předložili přes 10 000 nápadů Jejich cílem je pomocí technologie obnovit víru a vybudovat důvěru v demokratické jednání a instituce (*Citizens Foundation Iceland.*, 2016) a (Holzegger, 2021).

Civil College Foundation (CCF) - byla založena v roce 1944 v Maďarsku a je přední organizací pro rozvoj občanské společnosti (CKA, nd). Nadace se zaměřuje na občanská studia, komunitní práci a komunitní rozvoj politiky (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017). CCF je členem různých mezinárodních sítí, jako je European Community Organizing Network, Central and Eastern European Citizens Network, Pan-European eParticipation Network a strategický partner European Community Development Network.

Erasmus Student Network (ESN) - Síť Erasmus Student Network (ESN) byla založena v roce 1989 s cílem zastupovat zahraniční studenty, hájit jejich práva a pracovat na „zlepšení podmínek jejich mobility, zajištění sociální soudržnosti a reintegrace a zvýšením mezikulturního povědomí a také aktivní občanství a participace v Evropě“ (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017). Je největší neziskovou organizací, která se zabývá internacionalizací vysokoškolského vzdělávání a mobilitou studentů.

GONG - je lidskoprávní, nevládní, nestraničká a nezávislá organizace založená v roce 1997 v Chorvatsku (Holzegger, 2021). Organizace si klade za cíl podporovat aktivní účast

občanů v politickém procesu a rozhodování (Holzegger, 2021). GONG je nejvlivnější organizací občanské společnosti v oblasti prosazování veřejné politiky a monitorování politik a je silná v provádění výzkumu pro veřejnou advokacii. Cílem organizace je posílit rozvoj demokratické politické kultury, posílit demokratické instituce a procesy, zajistit vysoké standardy politické odpovědnosti a vládnutí.

Nadace ProInfo – byla založena v roce 2005 v Bulharsku. Cílem nevládní organizace je podporovat efektivní participaci občanů zlepšováním informačního prostředí na národní, přeshraniční a evropské (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017). Nadace navíc pomáhá s „procesem budování občanských kapacit pro efektivní zapojení do procesu tvorby evropské politiky a posilování evropské identity bulharských občanů“. (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017). Mají zkušenosti s tvorbou mediálního obsahu pro online distribuci a TV.

Konzultační institut (TCI) - je nezisková organizace, která byla založena v roce 2002. Organizace se sídlem ve Spojeném království poskytuje konzultace zainteresovaným stranám ve „veřejném, soukromém a dobrovolném sektoru“ (*Consultation Institute*, 2022). Hlavním cílem organizace je prosazovat vysoké standardy v konzultacích se zaměstnanci, veřejností a zainteresovanými stranami. Mají zájem o digitální dialogy a sociální média pro tvůrce politik (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017).

4.1.3 Výběr účastníků projektu

Tento projekt se zaměřil na specifickou skupinu lidí. Šlo o mladé lidi, kteří se nezapojují do rozhodovacích procesů. První fází byl výzkum, během této fáze byly identifikovány specifické skupiny mladých lidí na základě věku, pohlaví, sociálního prostředí a vzdělávání (*European Citizen Action Service*, 2017). Cílem této první fáze bylo zjistit, jak se mladí lidé pohybují v digitálním prostoru. Výzkumnou fází zaštiťovali organizace, které byly zmíněny výše, provedli mapování zainteresovaných stran, aby mohli identifikovat ty, kteří mají digitální vliv na mladé lidi v oblasti vzdělávání a politiky mládeže (*European Citizen Action Service*, 2017).

Projekt se navíc zaměřuje na tvůrce politik Evropské unie, aby se zaobírali mladými lidmi a jejich problémy. Jedním z těchto přiblížení mladým lidem sloužilo například živé vysílání europoslance Lloyda Huitsona a Branda Benifei na Facebooku.

4.1.4 Metodika projektu

Cílem projektu bylo prozkoumat, jak efektivně a účinně využít přístup participace k podpoře a aktivní účasti na demokratickém životě. Pojem E-participace odkazuje na využití informačních a komunikačních technologií v participativním procesu (Turken & Eyuboglu, 2021). Na jedné straně panuje tvrzení, že informační a komunikační technologie přinášejí zvýšenou občanskou participaci ve všech fázích demokratického procesu rozhodování. (Drobiasziewicz, 2017). Na druhé straně naopak převládá tvrzení, že je potřeba lidem sociálně naslouchat a zároveň, že sociální naslouchání je způsobem, jak odpovědět na řadu výzkumných otázek, které se týkají dotčených lidí a využití správných metod dle stanoveného výzkumu (*E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard*, 2017). Je to způsob analýzy dat z různých platform sociálních médií, jako jsou blogy, Twitter, Facebook, Instagram, TikTok, Wiki, webové stránky atd. týkající se určitého tématu nebo značky.

Hlavním cílem projektu bylo provést cvičení „sociálního naslouchání“ sledováním příspěvků na platformách sociálních médií, jako je Twitter a Facebook, s cílem „zobrazit názory mladých lidí, kteří nejsou přímo zapojeni do procesu participace (Holzegger, 2021). Tato metoda byla použita k tomu, aby tvůrcům politik EU poskytla klíčové poznatky v rámci nástroje „digital dashboard“. Tento nástroj je postaven na základě technologie Active Citizens Dashboard, což je technologie, která využívá pro sběr dat. Na základě těchto informací vyvinula nadace Citizens foundation platformu s umělou inteligencí, která slouží k podpoře participace, budování důvěry a zlepšuje kvalitu debaty a spolupráce. Platforma filtruje veškeré relevantní informace ze zdrojů jako je například Facebook, Instagram nebo Twitter.

4.1.5 Výsledky projektu

Tento projekt si kladl za cíl vytvořit digitální řídicí panel a dokument, který měl následně přinést doporučení pro politiky v oblasti mobility a vzdělávání.

Digitální řídicí panel byl vytvořen za účelem čerpání relevantního obsahu z platform sociálních sítí a zároveň měl pomoci sociálního naslouchání odpovědět na řadu výzkumných otázek, jak již bylo zmíněno v podkapitole 5.1.4 metodika projektu.

Dalším výsledkem tohoto projektu bylo vydání publikace, která říkala politikům, jak v budoucnu zapojit mladé lidi v rámci participace. Zároveň též pracovala s možností, jak mají být jejich hlasy vyslyšeny, taktéž měla tato publikace pomoci organizacím občanské společnosti a dalším aktérům s výhodami e-participace.

Posledním stěžejním bodem tohoto projektu bylo vygenerování hlavního seznamu témat, která mladé lidi trápí. Témata byla velmi široká a obsáhlá, jednalo se například o dopady BREXITU na program Erasmus, vysoké cestovní náklady, anebo například také jak pečovat o své duševní zdraví, či jak si podat přihlášku na program Erasmus a jak nejlépe zúročit zkušenosti z tohoto programu (*Recommendations On Learning Mobility: Insights From The Digital Dashboard*, 2017).

4.1.6 Poznatky z projektu

Podle (Diamond & Morlino, 2005) můžeme kvalitu demokracie hodnotit celkem osmi dimenzemi. Jmenovitě jde o právní řád, účast, schopnost reagovat, vertikální a horizontální odpovědnost, svobodu, soutěž a rovnost. Dle autorů je dobrá demokracie měřitelná dle úrovní, na níž mohou občané uplatňovat svá práva jako jsou veřejná shromáždění možnost protestovat, organizovat a ovlivnit rozhodování (Diamond & Morlino, 2005). Toto je zdůrazněním toho, že participace je důležitou součástí demokracie. Projekt DEEP-Linking se snažil vytvořit společnost, kde jsou slyšet hlasy mladých lidí a snaží se zapojit právě ty, kteří jsou neangažovaní. Toho bylo dosaženo aktivní identifikací těchto skupin a hledáním strategií, jak je přimět k účasti na aktivní participaci. Projekt se sice zaměřil převážně na zapojení mládeže, která nebyla nikterak angažovaná, stále zde existuje potenciál těch, kteří jsou pouze pasivními posluchači, aby se stali dominantními diskutéry. Vzhledem k povaze účasti (prostřednictvím komentářů a příspěvků na sociálních sítích) se však účastníci účastnili pasivně. Tento přístup umožnil naslouchat veřejným příspěvkům občanů, nepodporoval aktivní zapojení občanů (Holzegger, 2021,).

Dalším bodem, který zde musíme zdůraznit je nová oblast, která vzniká pod pojmem e-demokracie. E-demokracie označuje využití ICT k posílení zastupitelské demokracie,

zapojení občanů a podpoře demokratických rozhodovacích procesů (Tambouris et al., 2013). Projekt DEEP-Linkni využil informační a komunikační technologie jako jsou Open source, sociální média a umělou inteligenci ke stimulaci účasti. Drobiazgiewicz tvrdí, že informační a komunikační technologie mají potenciál přiblížit demokratický život občanům. Z přístupu, který nám přinesl tento projekt se můžeme naučit, že namísto spěchu s budováním nových nástrojů a platforem by se projekty zaměřené na elektronickou participaci měly zaměřit na to, jak mohou inovativně využít stávající technologie a nástroje. Stávající nástroje lze totiž inovativně využít k přilákání účast nových a dosud nezainteresovaných účastníků, ale také k třízení obrovského množství nápadů a informací. Je však třeba také poznamenat, že různé digitální nástroje mají také potenciál vyloučit občany z digitálního rozhodovacího procesu

Podle OSN má e-participace tři charakteristiky: rozhodování, konzultace a informace. Pro elektronickou účast lze použít různé nástroje v tomto projektu byly například použity nástroje AI, Open-Source Technology, Social Media, Coosto a Digital Dashboard. Tyto nástroje mohou být důležité při přístupu k veřejným informacím, pokud jsou tyto informace prezentovány systematickým způsobem (Drobiazgiewicz, 2017). Tyto nástroje byly použity k vytvoření distribuce a monitorování podporovaného obsahu, který může podpořit transparentnost veřejných aktivit. (Drobiazgiewicz, 2017). Projekt ukázal, že pokud je potřeba, aby e-participace fungovala musí mít občané dostatek relevantních informací, aby mohli vznášet připomínky a uvažovat o politickém dění a přímo být zapojeni do rozhodovacích procesů. (*E-Government Survey 2016*, 2016). Projekt měl omezení například pokud šlo o slang a zkratky, které běžně mladí lidé používají. Bylo tedy nutné oddělit relevantní a nerelevantní informace. Zároveň téma bylo velmi široké, aby poskytlo hlubší ráz a přehled o politice. V případě toho, že účastníci publikovali ve svém domovském jazyce pak došlo k automatickému překladu pomocí překladače google translate do angličtiny.

V případě toho, že je používán digitální ekosystém pro zapojení občanů je důležité, aby se jednalo o bezpečné prostředí. Zároveň existovala ochranná opatření pro ty, kteří prováděli projekty pomocí elektronické participace. Občanům měly být jasné etické zásady o tom, jaké budou používány technologie a zajistit, aby měli všichni aspoň přiměřená práva, která je budou chránit při zapojení do digitálních platforem. V případě realizátorů projektu bylo důležité zajistit spravedlnost pro všechny a zároveň vyslyšet

jejich hlasy. Projekt DEEP-Linking se snažil naučit lidi, že je důležité mít etický kodex, který bude respektovat právní zásady a zároveň bude chránit osobní údaje uživatelů v rámci GDPR.

V-Dem institut zdůrazňuje, že reprezentace, občanská společnost, participace a mechanismy přímé demokracie jsou důležitými aspekty občanské participace. Přestože záměrem je získat hlasy mládeže, která se nezapojuje do participativních procesů, projekt nebyl schopen na sociální síti poslouchat obsah zveřejněný na „Dark Social“. Jedná se o data, která nelze snadno získat z vyhledávání Google nebo sociálních sítí. Projekt chce podporovat evropskou identitu a kulturu sounáležitosti. Občanská společnost realizující projekty je však důležitá pro zajištění toho, aby občané (v tomto případě mladí lidé) byli vyslyšeni a zapojeni do procesu veřejné politiky. (*Democracy Report 2022*, 2021)

4.2 Kutná Hora

Pozadí projektu začíná před dvěma lety, kdy se kutnohorská radnice rozhodovala, jak se postaví k participativnímu procesu, zvolila pro to tedy netradiční cestu. Využili toho, že ve městě se na místních školách podařilo vytvořit prostředí, které studentům nabízí uplatnění, zároveň ve městě funguje dobře rada středoškolských parlamentů, které vlastně mohou sloužit jako školní varianta participativního plánování. Studenti se tedy stali přirozenými kandidáty na členy projektového týmu. Pilotní ročník proběhl úspěšně, a tak se na plno rozjel projekt „PanujHoře“ (*Participaci řídí v Kutné Hoře středoškoláci*, 2022).

Ve městě probíhá druhý ročník projektu „PanujHoře“, který má umožnit obyvatelům města, pracujícím a studujícím se podílet na rozhodování o použití části veřejného finančního rozpočtu na zlepšení prostředí města.

Město vyčlení část finančních prostředků ze svého rozpočtu, obyvatelé pak mohou podávat své návrhy, co se má za tyto peníze koupit případně vylepšit, veřejnost se tedy podílí na rozhodování o tom, který návrh budou realizovat.

Cílem projektu „PanujHoře“ je motivace obyvatel k podílení se na rozvoji svého města a okolí a nebýt k němu lhostejní. Přemýšlet nad kvalitou života, jak oživit veřejný prostor či vytvářet budoucí vzhled města.

V rámci tohoto projektu máme čtyři typy účastníků. Prvními účastníky jsou samotní obyvatelé města, konkrétně jde o osoby fyzické starší 14 let, kteří žijí nebo pracují či studují. Účastníkům této pracovní skupiny se říká navrhovatel, podávají tak různé návrhy, na co by bylo potřeba vyčlenit rozpočet města.

Druhou skupinou je skupina pracovní, kterou zajišťují zaměstnanci městského úřadu konkrétně dotčených odborů a institucí a zároveň v této skupině jsou členové vedení města. V čele této skupiny stojí určený městský zaměstnanec, který je koordinátorem celého projektu. Tato skupina má převážně na starosti zhodnocení a posouzení realizace projektu, plánují veřejná setkání a organizují veřejná hlasování o návrzích.

Koordinátor projektu je osoba, která zastupuje města zároveň koordinuje veškerou komunikaci mezi navrhovateli a zaměstnanci pověřených za tímto projektem, zpracovává podklady pro radu města a informuje krom dotčených skupin i širokou veřejnost.

Po výběru těchto projektů, o nichž se hlasuje přes online web přechází výsledky k radě města. Rada města má na starosti finální realizace projektu a zároveň hlídá, aby nedošlo k nějakému porušení právních předpisů či nedošlo k majetkovému rozporu se zájmy města (*Participaci řídí v Kutné Hoře středoškoláci, 2022*).

5 Případové studie ze zahraničí

5.1 Dunlabe

V roce 2011 získalo malé město desetitisícové město Dunlabe 65 000£ na pilotní projekt, který měl povzbudit mladé lidi, aby převzali možnost se částečně podílet na místní správě

5.1.1 Účely projektu

Skotsko se snažilo řešit problémové chování mezi mladou populací (Flint & Nixon, 2006) a snažilo se sjednotit mladou komunitu se staršími občany, toto vyvrcholilo v roce 2011, kdy skotská vláda vyčlenila 1,5 milionu £ na soubor projektů, které se mají zaobírat participativním rozpočtem. Tento soubor projektů fungoval jako součást iniciativy „Community Wellbeing Champions Initiative“ (*MSP hails investment in Dunblane youth project*, 2016). Vláda předala celkem 65 000£ organizaci „Stirling Community Safety Partnership“. Tato organizace následně založila pilotní program s názvem Dunblane Young People's Project, kterým měl umožnit mladým obyvatelům tohoto města zapojit se do jeho dění. Projekt se zaměřil na zlepšení a diverzifikaci občanské angažovanosti, zamezení rozvoje nežádoucích patologicky sociálních jevů a podpořit komunitního ducha. (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

5.1.2 Historie a pozadí studie

Skotská vláda se snažila po desetiletí zlepšit zapojení veřejnosti a reformovat špatné chování mládeže. V roce 2004 přijala zákon, který se zaobíral antisociálním chováním, ochranou životního prostředí, rodičovskou odpovědností a trestním stíháním (“Guide to the Antisocial Behaviour etc. (Scotland), 2004). Vláda však s tímto nebyla spokojená, a tak v roce 2009 zveřejnila nový program s názvem Antisocial Behaviour Framework, který se měl snažit o prosazování pozitivních výsledků jako součást národního výkonnostního rámce (*Promoting Positive Outcomes: Working Together to Prevent Antisocial Behaviour in Scotland.*, 2009). Rozvoj znalostí o občanské participaci, podpora místních samospráv. Díky řešení příčin anomie vláda doufala, že posílí místní komunity.

Jako příklad Skotské vládě a městu Dunlabe posloužilo brazilské město Porto Alegre, kde probíhá participativní rozpočet již od roku 1989. Na základě těchto poznatků a svých

vlastních dřívějších experimentů se snažila co nejvíce zapojit místní komunity do participativních aktivit (Baiocchi, 2001). Na základě těchto poznatků spouští skotská národní vláda jako pokus o změnu protizákonného chování mladých lidí iniciativu Community Wellbeing Champions Initiative. V rámci této iniciativy si stanovuje šest cílů

- 1) Propojení jednotlivých skupin a podpora soudržnosti
- 2) Zlepšit spolupráci mezi mladými lidmi a místními samosprávami
- 3) Podpořit postavení jednotlivců a místních komunit
- 4) Podpora aktivního občanství za účelem zlepšení veřejných služeb
- 5) Podpora rozvoje komunity
- 6) Podpora akčního plánu pro posílení a budování národní komunity, který je vypracován skotskou vládou (*Briefing Paper No. 4 — Participatory Budgeting.*”, 2012).

V roce 2010 dochází ve skotském městě Stirling k velmi aktivní komunitní organizaci a dochází tak ke zlepšení povědomí občanů o místní politice, což naznačuje silnou občanskou základnu. (*Inspectorate of Education: Inspection of the learning community surrounding Dunblane High School Stirling Council*, 2011). Soudržnost komunity sice v tomto městě fungovala dobře, ale problémem bylo spádové město Dunblane, kde se v roce 1996 stala tragédie a došlo zde ke střelbě na základní škole. Výzkumy ukazují, že mladí obyvatelé tohoto města se cítí být odděleni a nemohou tak vůbec rozhodovat o tom, co se bude v jejich městě dít (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011). Přestože v tomto městě není tak velký problém antisociální chování místní starší obyvatelé to vidí jinak a tvrdí, že mladí zde tráví mnoho času na večírcích či pitím alkoholu (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

5.1.3 Účastníci projektu

Účastníky projektu, které vybrala iniciativa Stirling Community Safety Partnership bylo dvanáct mladých lidí ve věku mezi 12 až 16 lety z místních škol, kteří se měli zapojit do řídicí skupiny. Tato skupina provedla průzkum, který zahrnoval náhodný vzorek obyvatel bez ohledu na věk či demografické rysy. Závěrečné hlasování o doporučeních bylo

přístupné i veřejnosti (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

5.1.4 Metodika a nástroje

Participativní rozpočet byl primární inovací, která se studovala v pilotním projektu Dunblane Young People's Project. Participativní rozpočet se stává stále více běžnějším nástrojem, který se využívá v participativní demokracii. Jednu z definic, kterou přináší Brian Wampler je, že participativní rozpočtem je rozhodovací proces, jehož prostřednictvím občané diskutují a vyjednávají o rozdělování veřejných zdrojů (Wampler, 2007). Participativní rozpočet umožňuje občanům určovat své vlastní rozpočtové priority, dát jim nějakou odpovědnost vůči veřejnosti a začlenit obyvatele do veřejné politiky. Dále může sloužit k občanské vzdělanosti, učinit vládu transparentnější a začlenit obyvatele do dění. Světová banka uznává participativní rozpočet jako jednu z demokratických strategií (Anwar, 2007).

O přípravu účastníků na jejich občanskou angažovanost, která byla zahrnuta v projektu Dunblane Young People's Project zahrnoval řadu workshopů a školení, která umožnila mladým lidem sestavit vlastní průzkum a vypracovat na jeho základě i vlastní doporučení (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

5.1.5 Zapojení účastníků

Stirling Community Safety Partnership se snažila o rozvoj dovedností a sebedůvěry účastníků projektu Young People's Project. Účastníci se dozvěděli, jak funguje proces územního plánování, co dělá zastupitelstvo obce a jaké výzkumné nástroje jsou nejvhodnější pro určování zájmu obyvatel případně jak by se mohli zapojit do participativního rozhodování. Zároveň měli možnost nahlédnout do zákulisí toho, jak funguje zastupitelstvo a různí funkcionáři (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

Skupina těchto mladých lidí se během svého výzkumu snažila zjistit jaké jsou priority obyvatel v jejich městě. Konkrétně se zaměřili na odstranění bariér mezi starými a mladými lidmi, a to pomocí mezigenerační komunitní soudržnosti a vnímání

protizákonného chování. Na základě těchto výsledků městské zastupitelstvo uspořádalo další kolo workshopů, aby mohli mladí lidé dále interpretovat své výsledky výzkumu a předložit jejich návrhy řešení (*Stirling Council Annual Report 2010/11*, 2011).

Na základě zjištěných výsledků v květnu 2011 uspořádalo městské zastupitelstvo veřejné hlasování ohledně návrhů, které vzešly z výzkumů (Cunningham, 2011).

5.1.6 Výsledky studie

Nakonec bylo vybráno, že sumu 65 000 liber si rozdělí dva projekty pro mládež (Cunningham, 2011). Veřejně nebylo řečeno jako to byly projekty nakonec se mělo jednat o projekty, které se zabývají protiprávním chováním ve městě Dunblane. Někteří obyvatelé měli však pocit, že byli z projektu na téma participace vyloučení ve výsledku však vyjádřili spokojenost a byli spokojeni s výsledky i procesy projektu (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

Projekt měla pozitivní vliv na chování účastníků a zároveň je přiměl přehodnotit jejich protiprávní aktivity jako je například pití alkoholu nebo ničení veřejného majetku. Kromě vybraných dvanácti jedinců byl však dopad na širší komunitu trochu složitější. Dokládá to i jeden příklad, kdy po plánované schůzce mladíci na parkovišti začali krást autům stěrače. V tu chvíli jim nedocházelo, že se mají podílet na veřejně prospěšné činnosti, a ne ničit majetek, jakmile však byli upozorněni zanechali tohoto jednání a omluvili se (“Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report.”, 2011).

Ačkoliv to vypadalo jako velmi pozitivní projekt, který by mohl nastartovat mladé lidi k nějaké občanské angažovanosti opak je tomu bohužel pravdou a město Dunblane opět sužuje protiprávní jednání mladých lidí (*'Zero tolerance' warning after anti-social behaviour complaints in Dunblane*, 2018). Na druhou stranu však můžeme konstatovat, že díky tomuto projektu se rozběhlo celkem 211 pokusů o možnosti zapojení mladých lidí do participativních rozpočtů (*Crowdsourced map of PB in Scotland*, 2020).

6 Malá města

6.1 Definování malého města

Zákon č. 128/2000 Sb. (“Zákon o obcích (obecní zřízení)”, 2022)

nám definuje jako město obec, jako základní územně samosprávný celek spravovaný občany. Abychom obec mohli nazývat městem musí mít minimálně 3 000 obyvatel. V případě splnění této podmínky může na základě kladného rozhodnutí předsedy Poslanecké sněmovny a vlády dojít k udělení statutu města. Existují však i výjimky, které toto kritérium nesplňují jde například o historická města, která svůj statut získala například od krále.

Dle (Navrátilová, 2009), která ve své publikaci Pravidla územního plánování rozděluje města do čtyř velikostních kategorií. V publikaci se vůbec nepracuje s možností, že by mohlo mít město méně než 5 000 obyvatel. Autorka se zde spíše ubírá v rámci evropského kontextu a člení města na čtyři velikostní kategorie.

Malá města s počtem obyvatel 5 001 – 30 000 obyvatel, města střední velikosti 30 001 - 100 000 obyvatel, velká města 100 001 – 500 000 obyvatel a velkoměstské metropole 500 001 obyvatel a více. Malé město autorka charakterizuje jako obec, která má základní charakteristické znaky města, ale zároveň je svým uspořádáním a sociální strukturou považována za nejjednodušší formu městského organismu (Navrátilová, 2009).

Jako přednost malého města autorka popisuje vazbu jednotlivých částí na jediné centrum se základní vybaveností. V malých městech až na výjimky nenalezneme potřebu zavedení městské hromadné dopravy. Zároveň obyvatelé malých měst k sobě mají těsnější mezilidské vztahy a jeho prostředí je tak oprávněně spojování s větším pocitem bezpečí. Většina malých měst plní funkce regionálních center. Jelikož se autorka zaměřila převážně na evropský kontext členění z toho důvodu budeme diplomovou práci podřizovat publikací jiných autorů jako je například. (Šťastná et al., Vaishar, 2012), kteří ve své publikaci definují malé město jako město, které poskytuje základní vybavenost, ale nejsou ještě mezistupni regionálních středisek. Středoevropské podmínky uvádí, že malé město uvádí hranici 20 tisíc obyvatel.

V této publikaci si však stanovuje za horní hranici malého města limit 15 tisíc obyvatel. Větší problém pocítuje autor při definici dolní hranice, kdy upozorňuje, že nejlepší

možností je vycházet z funkcí malých měst. Autor též uvádí, že periferní venkov, který se většinou skládá z malých a velmi sídel je na malých městech závislý.

Malá města se tedy stávají centry, které poskytují základní potřeby v oblasti zdravotnictví, školství nebo obchodu. Další stěžejní úlohou malých měst je poskytování pracovních příležitostí a kulturního vyžití či jiného způsobu, jak trávit volný čas. Zároveň malá města poskytují dopravní spojení. Vaishar se stejně jako Navrátilová shoduje v tom, že i v malém městě převažuje větší pocit bezpečí.

6.2 Demografie malých měst

Demografické změny v malých městech souvisí s jejich vývojem. Demografický vývoj můžeme popsat jako proces reprodukce. Při studiu tohoto jevu si však musíme všimnout nejen úmrtí či narození obyvatel, ale i migrace obyvatelstva. Pokud tedy budeme vycházet z tohoto pojetí pak můžeme říci, že tyto demografické změny zahrnují následující procesy (Kořínek, 2014).

- 1) Odliv obyvatel v důsledku stěhování do větších center
- 2) Stárnutí obyvatel
- 3) Pokles počtu obyvatel

Současný demografický vývoj malých měst poukazuje na relativně pozvolný a kontinuální charakter na rozdíl od měst v zahraničí. Většina měst je tedy schopna se adaptovat na nové změny s předstihem. Dle výše zmíněných procesů je pravděpodobné, že v České republice budou i nadále pokračovat a ovlivňovat vývoj malých měst. Je důležité, aby se malá města připravila na tyto procesy. Malá města tedy mají možnost částečně těmto nadcházejícími procesům zabránit, a to například zahrnutím a zefektivněním strategických plánů. V rámci strategických plánů je důležité, aby města kalkulovala i s narůstajícím věkem obyvatel a přizpůsobovala strategické plány případným budoucím potřebám (Kořínek, 2014).

Jedním z procesů je pokles počtu obyvatel. Tento proces není nějak nový v uplynulých deseti letech byl úbytek obyvatel v malých městech v průměru o třetinu a v případě periferních měst pak dokonce více než o polovinu. Jednou z příčin, proč tomu tak může být je například malá občanská vybavenost a nemožnost seberealizace. Mladí lidé se

raději přestěhují do většího centra, které nabídne daleko více možností ať už z pohledu vzdělání, pracovních příležitostí a dalšího vyžití (Kořínek, 2014).

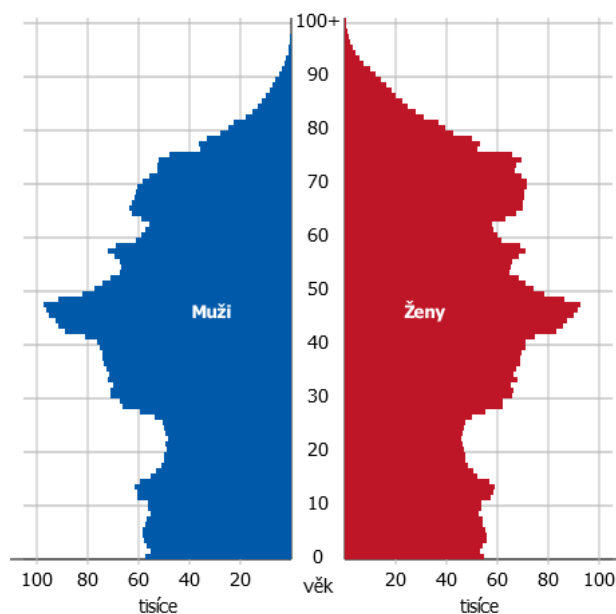
S poklesem obyvatel však může nastat i další negativní trend, a to je snížení ekonomické efektivity daného města. Tento efekt můžeme popsat jako úpadek a oslabení správní funkce města. Může se to například projevit na snížení spojů veřejného hromadné dopravy. Zhoršující se občanskou vybaveností, nechutí investovat, ale též díky tomuto trendu může dojít ke snížení peněžních dotací pro místní samosprávu (Ježek, 2021).

Malá města, a to zvláště města na periferiích by měla mít vytvořena adaptační strategie pro práci s mladými lidmi a snažit se zvyšovat kvalitu života pro rezidenty. Zapojit mladé lidi do veřejného dění v obci a nabídnout jim možnost podílet se na účasti místní samosprávy jako příklady by nám mohl posloužit participativní rozpočet (Ježek, 2021).

Stárnutí populace je jedním ze znaků dnešní doby můžeme jej také nazývat jako stárnutí obyvatel. Stárnutí obyvatel se dotýká všech malých měst v České republice a je jím ovlivněná celá společnost. Stárnutí populace tkví ve zvyšujícím se počtu podílů seniorů neboli obyvatel ve věkové kategorii 65+ a naopak snižováním postproduktivní populace. Dle prognóz bude stárnutí obyvatel pokračovat i do budoucna (Český statistický úřad, 2021).

Na základě grafu ze stránek Českého statistického úřady vyplývá, že i nadále bude pokračovat trend stárnutí obyvatel. Věková pyramida se rozšiřuje směrem nahoru a průměrný věk obyvatel České republiky se zvyšuje. Malá města tedy budou muset reagovat na trend stárnoucí populace (Český statistický úřad, 2021).

Věková struktura k 31. 12. 2021 Česká republika

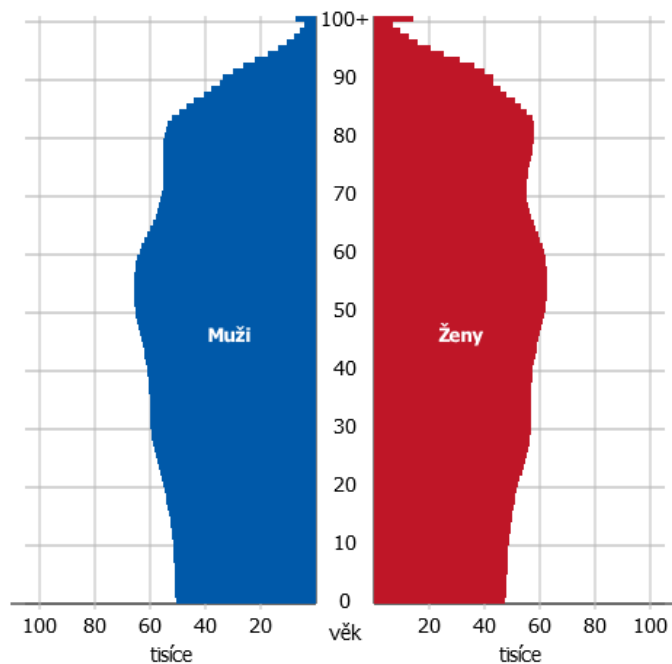
Zdroj: ČSÚ, věková struktura (31. 12. 2021)

Obrázek 2: Věková struktura

Zdroj: <https://www.czso.cz/>

Proces stárnutí populace bude pokračovat dle Českého statistického úřadu i nadále. Na základě níže uvedeného grafu si můžeme všimnout, že počet osob starších 65+ výrazně poroste. V souvislosti s tímto nárůstem se do budoucna očekává podíl stříbrné ekonomiky. Stříbrnou ekonomiku můžeme charakterizovat jako ekonomiku, která se zaměřuje na zboží a služby pro obyvatele nad 50 let. S vyšším podílem počtu seniorů porostou výdaje v oblasti zdravotnictví, rekreace. Díky tomu se stříbrná ekonomika může stát jakousi další výzvou pro malá města. V současné době je pozorováno, že například senioři v Rakousku a Německu již utrácí více finančních prostředků než mladí lidé (Český statistický úřad, 2021).

Projekce obyvatelstva k 1. 1. 2101 Česká republika

Zdroj: ČSÚ, Projekce obyvatelstva (1950 - 2101)

Obrázek 3: Projekce obyvatelstva

Zdroj: <https://www.czso.cz/>

Stříbrná ekonomika může být velkou výzvou pro adaptační strategie malých měst. Obyvatelé podílející se na stříbrné ekonomice se mohou stát zajímavým segmentem samospráv, ale i ekonomiky. Pro podnikatele může být stříbrná ekonomika velkou výzvou a může vytvářet nové pracovní a podnikatelské příležitosti. Se stoupajícím věkem obyvatel bude však potřeba zajistit i širší zdravotnické a sociální služby a vyhovět jejich požadavkům. Tyto nové výzvy a příležitosti mohou však do malých měst přilákat i mladé lidi a může tak dojít k vyhnutí se ekonomického úpadku města (Senioři stále více utrácejí. Stříbrná ekonomika zaujala velké hráče, 2018)

Odliv obyvatel do větších měst a metropolitních center je jedním z dalších trendů demografické změny. Malá města jsou závislá nejen na struktuře obyvatel, ale i na migraci. Migraci můžeme tedy definovat jako stěhování obyvatelstva. Obyvatelé malých měst migrují z důvodu dosažení lepších příležitostí pro život. V malých městech na rozdíl od velkých měst či metropolitních regionů nenalezneme tak širokou škálu seberealizace.

Samotná migrace je ovlivňována push a pull faktory. Push faktory jsou, které nutí obyvatele opustit malá město například z důvodu nedostatku pracovních příležitostí, nízkých mezd či nedostatečná uplatitelnost kvalifikace. Naopak pull faktory jsou ty, které obyvatele přesvědčují o tom se do dané obce přestěhovat nejčastěji jde právě o velká města a metropolitní regiony (Procházková, 2010).

Na základě prognóz sídelního vývoje bude v budoucnu pokračovat proces zvýšené koncentrace lidí a ekonomických aktivit do velkých měst a metropolitních regionů. O obcích a městech v metropolitním regionu hovoříme, pokud více jak 10 nebo 15% obyvatel pravidelně dojíždí do jádrového města. (Ježek, 2020).

S výše uvedenými procesy a trendy bude v metropolitních regionech docházet k procesům změny obyvatel. Jádrem se tedy stane migrace obyvatelstva a v rámci toho bude docházet ke třem hlavním procesům.

- 1) Suburbanizaci
- 2) Desurbanizaci
- 3) Reurbanizaci

Suburbanizace je proces, který můžeme chápat jako stěhování obyvatelstva z měst do příměstských obcí, které se označují jako suburbia. Suburbanizaci můžeme vnímat jako součást procesu vývoje měst. Ve kterém dochází k rozšiřování předměstí a změny prostorového rozmístění obyvatelstva, lidé se stěhují z centrálních částí měst na jejich okraje případně do blízkého okolí. Toto chování je nejvíce typické pro obyvatele, kteří dosahují středních či vyšších příjmů (Sýkora, Ouředníček, 2002).

Pro obyvatele těchto suburbií je typické, že dojíždějí za vzděláním či prací primárně do jádrového města. V důsledku tohoto proudu je však jisté, že pravděpodobně dojde k navýšení požadavků obyvatel v suburbií po veřejné hromadné dopravě a zároveň dojde ke zvýšení individuální automobilové dopravy. V suburbiích tak může docházet ke zvýšení znečištění životního prostředí v důsledku nárustu dopravy a bydlení v těchto místech bude ztrácet své výhody. Lepší životní podmínky tak právě nabídnou malá města, která se nalézají ve větších vzdálenostech od jádrového města tento proces nazýváme desurbanizace (Ježek, 2021).

Aby jádrová města zabránila tomuto odlivu obyvatel může docházet k oživení vnitřních částí měst například modernizací bydlení, zklidnění dopravy a zavádění nízkoemisních

zón nebo výsadbou zeleně. Díky těmto prvkům mohou opět obyvatelé získat pocit zkvalitnění života ve městě a opět může docházet ke stěhování obyvatel zpět do měst tento proces oživení města nazýváme reurbanizací (Sýkora, 1993).

Odliv obyvatelstva souvisejícího s migrací do větších měst a metropolitních regionů je pro malá města velkou hrozbou. Z malých měst odchází aktivní, vzdělaní a mladí lidé. Malým městům tak odchází ekonomicky aktivní lidé, kteří mohou jeho situaci zlepšit (Ježek, 2021).

Město tak přichází o možné podnikatelské příležitosti a může nastat zhoršení kvality služeb a zároveň i nižší dostupnost služeb. Město se tak stane neatraktivní a lidé nebudou mít motivaci v něm žít. Tato hrozba je nejvíce reálná pro malá města v periferních oblastech. Je tedy nutné, aby města na trend vylidňování včasně reagovala a připravovala adaptační strategie. Malá města by měla do diskuzí o svém rozvoji zapojit nejen mladé lidi, ale i rodiny s dětmi důležité je také brát v potaz připomínky obyvatel a otevírat s nimi diskuze na různá témata (Ježek, 2021).

6.3 Občanská vybavenost

Jedním z trendů nebo procesů, který je součástí rozvoje malých měst je i občanská vybavenost. Občanskou vybavenost můžeme definovat jako soubor složek území ve veřejném zájmu (Navrátilová, 2009). Jde například o obchody, služby, veřejnou správu, kulturu nebo zdravotnictví. V dnešní době je trend přesouvat zařízení občanské vybavenosti z malých měst do měst větších. Obyvatelé jsou tedy nuceni dojíždět za základní občanskou vybaveností do města, což opět může souviset s trendem odlivu obyvatel. Nejvíce patrný je tento trend u nejmenších malých měst s počtem obyvatel 3 až 5 tisíc. Města ztrácí svoji obslužnou funkci a snaží se najít způsoby, jak zajistit požadovanou kvalitu služeb pro své obyvatele. V současné době například pomáhají v případě lékařů například zdravotní pojišťovny, ale i obce za pomoci příspěvků a různých benefitů získat lékaře (Ježek, 2021).

Města mohou v rámci adaptačních strategií využít následující nástroje, které by tyto problémy řešily

- 1) Decentralizovat správní funkce veřejných služeb
- 2) Integrovat a koncentrovat služby

- 3) Alternativní a pružné formy poskytování služeb
- 4) Digitalizovat

Decentralizací veřejné správy se rozumí přenesení části pravomocí veřejné správy na obce nižšího typu (Špaček, 2016). Nebylo by tedy již nutné dojíždět do obcí III. typu, které disponují rozšířenou působností, ale stačilo by navštívit pouze obce II. typu s pověřeným obecním úřadem. Mezi tuto přenesenou působnost může být například vydávání dokladů či jiné administrativní záležitosti. Tímto posílením veřejné správy pro obce II. typu můžou v malých městech vzniknout nová pracovní místa a zároveň by tak vznikla pracovní místa i pro kvalifikované pracovní síly (Ježek, 2021).

Koncentrace služeb můžeme chápat jako sestěhování a integraci mezi veřejnými a soukromými službami jako příklad nám může sloužit knihovna na městském úřadě. Toto sloučení služeb do jednoho objektu šetří obyvatelům čas a peníze strávené za dojížděku a zároveň šetří náklady a výdaje obcím (Ježek, 2021).

Alternativní a pružné formy služeb jsou založeny na tom, že dojíždějí za lidmi. Toto flexibilní a zvyšují tak například mobilitu seniorů či obyvatel bez osobního automobilu. Příkladem těchto služeb jsou například pojízdné prodejny nebo pošta. Do této kategorie můžeme též zařadit školní autobusy nebo firemní svozy pracovníků (Ježek, 2021).

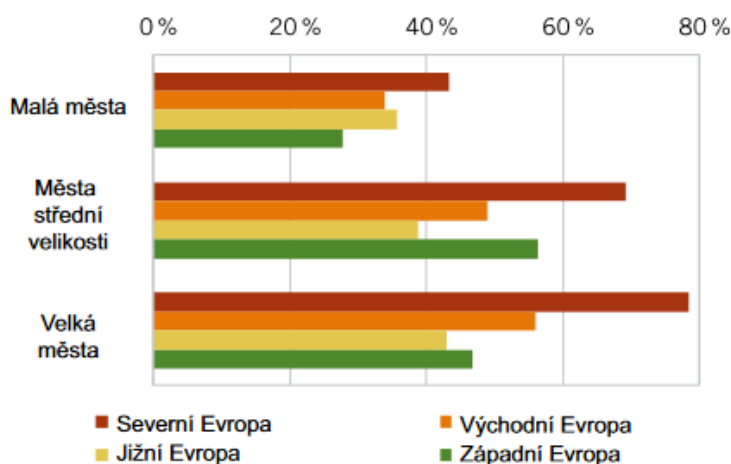
Digitalizace je trendem, který ovlivňuje nejen města, ale i občany. V dnešní době můžeme považovat digitalizaci za velkou výzvu, která v sobě skrývá velké možnosti vývoje a zkvalitnění života. Města by měla využívat digitální technologie za účelem vytvoření nových pracovních míst a podniků. Dle zákona č. 12/2020 Sb., zákon o právu na digitální službu vznikne letošním roce agentura DIA (Digitální a informační agentura). Jako nový český správní úřad pro elektronickou identifikaci. Tato informační agentura by měla plnit právě dřívější úkoly Ministerstva pro místní rozvoj a digitalizovat společnost. (Digitální Česko, 2023)

V minulých letech byl jedním z hlavních diskutovaných problémů oblast školství a digitalizace. Největší mírou na tom má pandemie koronaviru, která zapříčinila zrychlení digitalizace vzdělávacího procesu v podobě distanční výuky. Stejně tomu bylo i v oblasti pracovní, kde firmy mnohem více využívaly práci z domova neboli „home office“. Oblast digitalizace má i dopad na malá města v oblasti správy. Například možnost vyřízení žádosti o cestovní doklad pomocí internetu. Statistika však uvádí, že malá města, a to i

v evropském kontextu mají nižší podíl digitalizace služeb oproti velkým městu. Nejvyšší podíl digitalizace mají velká města v severní Evropě. Malá města by tak měla více digitalizovat své služby (Frideres & Gauk, 2017).

Obrázek 4: Podíl digitalizovaných služeb podle velikosti města a regionu

Podíl digitalizovaných služeb podle velikosti města a regionu

Zdroj: Epson 2017

Zdroj: (Frideres & Gauk, 2017) / Epson 2017

6.4 Doprava a mobilita

Doprava a mobilita je jedním z důležitých faktorů malých měst. Dopravu bychom mohli charakterizovat jako prostředek pro naplňování potřeb mobility. Toto chápání zahrnuje veškeré nástroje, pomocí kterých se lidé přemísťují z bodu A do bodu B. Dopravu můžeme také chápat jako možnost nějaké potřeby, kterou lidé poptávají za nějakým účelem, a to například účelem nakupování, setkávání se nebo rekreace (Brůhová & Foltýnová, 2009)

Mobilita obyvatel měst a obcí se zvyšuje. Toto tvrzení podporuje fakt, že většina lidí nepracuje v místě svého bydliště, ale na jiném místě. Je tedy potřeba se do tohoto místa nějakým způsobem dostat a být více mobilní. Obyvatelé malých měst, kteří nemají ve vlastnictví automobil mají často problém se někam dopravit, a to zvláště obyvatelé periferních malých měst (Ježek, 2021).

Jejich možnosti jsou velmi omezené a nemají takové možnosti jako obyvatelé, kteří auto vlastní. Veřejná hromadná doprava v malých městech nemusí vždy odrážet jejich potřeby, intervaly mezi spoji jsou velmi dlouhé a nepravidelné. Většinou hromadná doprava funguje na principu spojů se svozy do zaměstnání a spojů školních, během dne je pak provoz ve velmi omezené míře. Na základě těchto skutečností roste potřeba obyvatel po individuální automobilové dopravě. Zvýšený počet aut v malých městech však zvyšuje frekvenci dopravních zácp, škodlivin v ovzduší a míru hluku. Negativní dopad je též v častějších opravách a údržbě komunikací (Ježek, 2021).

Pro malá města je důležité, aby s těmito vlivy počítaly a touto situací se zabývali v jejich dopravní politice. Negativním příkladem může být jízda automobilem v kolizním čase se spojem hromadné dopravy. Obyvatelé by měli volit možnost ekologičtějšího způsobu dopravy. Ekologičnost dopravy a mobility je dalším trendem a problémem, kterým by se měla malá města zabývat. (Davenport & Davenport, 2006) poukazují na možnost toho, jak mít více ekologickou dopravu.

- 1) Zklidnit dopravu v obytných zónách
- 2) U zástavby v blízkosti komunikací využít izolační zdi, zasklení nebo výsadbu zeleně
- 3) Lépe reagovat na urbanistickou organizaci
- 4) Obsazovat vozidla více lidmi
- 5) Využít ekologické módy cestování

Ekologickou dopravou tak rozumíme jedním z trendů a velmi diskutovaným problémem. Moderními metodami cestování se stává elektro doprava jako jsou elektro mobily, elektro kola, elektro koloběžky či elektro autobusy. Jde o obor rozvíjející se dopravy. Malá města by měla tedy zohlednit i skutečnost týkající se elektromobility. Například podporu pomocí budování dobíjecích stanic. Dalším důležitým bodem v rámci malých měst je vytvoření souladu veřejné hromadné dopravy s potřebami obyvatel měst.

Je důležité, aby doprava byla dostupná lidem všeho věku a též lidem s různými omezeními schopnosti pohybu. Malá města by tak měla brát důraz na ekologičnost dopravy, dostupnost pro široké spektrum obyvatel či posilování dopravy v rámci regionu. Díky tomu může dojít k zatraktivnění města pro obyvatele i jeho okolí.

6.5 Přejchod k digitalizaci ekonomiky

Digitální ekonomikou a společností dnes směřuje nejen Česká republika, ale celý svět k průmyslové revoluci 4.0. Jde o společnost, která je ovlivněná průmyslovou revolucí 4.0 Poprvé byl pojem průmysl 4.0 použit v roce 2011 Wolfgangem Wahlsterem na veletrhu v Hannoveru, který se specializuje na průmyslovou automatizaci). O tři roky později hovořil ředitel německého výzkumného centra pro umělou inteligenci o tom, že firmy, které mají v regionu vysoké mzdy mohou být úspěšné díky průmyslu 4.0. Digitální společnost se opírá o digitální ekonomiku a přináší podporu základního aplikovaného výzkumu, start-upů a nejnovějších technologií včetně umělé inteligence (Digitální ekonomika a společnost, 2020).

Digitalizace a její procesy ovlivňuje města všech velikostí a je pro ně velkou výzvou. Digitalizace zasahuje do všech oblastí v rámci malých měst. V současné době jde především o digitalizace v oblasti veřejné správy nebo vzdělávání. Občané tak mohou pomocí digitalizace například vyřídit cestovní doklad, podat daňové přiznání. Digitalizace služeb může znamenat jejich usnadnění, zkvalitnění a úsporu nákladů. I přes tyto možnosti však malá města mají daleko menší míru zapojení v oblasti digitalizace než velká města. Zvýšení digitalizace v oblasti veřejné správy nemusí přinést pouze snížení nákladů, ale i zvýšení komfortu obyvatelstva (Ježek, 2021).

V oblasti vzdělávání byla digitalizace velmi rychlá nejvíce tomu byla právě nápomocná pandemie koronaviru. Bylo nutno přesunout velmi rychle školy do online internetového prostředí a přeměrovat tak vzdělávání ze škol do domácností. Bohužel se to neobešlo bez problémů, neboť ne všichni obyvatelé mají přístup k internetovému připojení anebo nedostatečné technologie. Díky distančnímu vzdělávání se naopak snížila doprava, neboť se méně cestovalo (Ježek, 2021).

V trendu digitalizace se očekává snížení mnoha pracovních míst nejvíce postiženy v tomto budou oblasti priméru a sekundéru jako je například lesnictví a zemědělství. Naopak v terciéru a kvartéru se předpokládá rozvoj pracovních míst v oblastech služeb a IT technologií. Bude tedy zvýšená poptávka po IT oborech. Dále je možné předpokládat, že bude vyšší potřeba po energeticky obnovitelných zdrojích jako jsou vodní, větrná nebo solární energie a malá města se tak budou snažit být soběstačná. Malá města by se měla zaměřit na podporu tradičních řemesel a produkci místních potravin. Zároveň by mělo

docházet k větší propagaci místních trhů s nabídkou lokálních a regionálních produktů. Malá města mohou tak využít nástroj subvence ve svůj prospěch na základě prodeje výrobků od zemědělců (Ježek, 2021).

S rozvojem digitalizace a technologií se mohou malá města zaměřit na tematiku chytrých měst neboli smart cities. Smart cities je konceptem strategického řízení města. Jeho primárním cílem je zajištění kvalitního života obyvatel pomocí nových, moderních a chytrých technologií. Koncept smart cities se též zabývá ekologickým prostředím, spotřebou energií, rychlejší a efektivnější komunikací s úřady, podpoře přírody ve městech a chytrým řešením infrastruktury (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2018). Koncept smart cities bychom mohli rozdělit do čtyř pilířů dle Slavíka (2017) patří do tohoto konceptu následující prvky:

- a) Inteligentní mobilita
- b) Inteligentní energetika a služby
- c) Inteligentní informační a komunikační technologie

Inteligentní mobilita souvisí převážně s řízením a regulací dopravy pomocí rozvoje městské dopravní infrastruktury a využíváním veřejné hromadné dopravy ta má sloužit a být jakousi alternativou k individuální automobilové dopravě. Zároveň je dobré podporovat ekologičnost dopravy. Města mohou využívat elektro autobusy nebo například bateriové trolejbusy či autobusy s pohony na LPG nebo CNG (Slavík, 2017) a (Ježek, 2021).

Jako další příklad může být například změna nočního osvětlení ve městech a instalace chytrých zářivek. Města by měla využívat informační a komunikační technologie nejen pro řízení infrastruktury, ale i pro jeho samotný život (Slavík, 2017) a (Ježek, 2021).

K tomu nám mohou posloužit různé aplikace obcí, které těmito aplikacemi své občany oslovují. Příklady Smart city nemusí být nutně jen velká města, ale i města malá, která tak mohou do budoucna nabídnout určitou atraktivitu a předejít tak ekonomickému úpadku (Slavík, 2017) a (Ježek, 2021).

6.6 Urbanistický rozvoj

V případě urbanistického rozvoje je velkým problémem zabezpečení a údržba technické infrastruktury v rámci malých měst a působí tak na jeho negativní důsledky. Bohužel

tento trend není pouze trendem doby současné, ale i budoucnosti a má tak vliv na fungování celé společnosti (Navrátilová, 2009).

Nejedná se pouze o místní komunikace, ale také o vodovody, kanalizace, čističky odpadních vod či odpadové hospodářství. Největší problém může u malých měst nastat v případě, kdy se malé město skládá z jádrového města a řady oddělených vesnic. Pak je velmi obtížné zajistit kanalizace nebo vodovody či odpady jak po technické, tak i finanční stránce. Bude zapotřebí hledat různé alternativy, jak dosáhnout spravedlnosti při poskytování těchto služeb. Mezi vhodná řešení, jak řešit tyto problémy či jim předcházet je zapojení místních podnikatelských subjektů do rozvoje obecní infrastruktury a podpořit jejich technologie. Další možností je napojení technické infrastruktury na regionální či nadregionální síť. Opatření k těmto možnostem by se měla objevit v územním plánech, aby bylo dosaženo co největší efektivity s ohledem na různost jednotlivých obcí (Ježek, 2021).

Důsledkem zhoršení sídelní struktury může být vysídlování. Jde o stav, kdy se v obci objeví nevyužívané byty a nemovitosti, pracovní příležitosti se přesunou do velkých měst a dojde k zániku zemědělských a průmyslových podniků. Zvýší se nezaměstnanost a příjmy místních obyvatel. Degradace se dále podepíše na zhoršeném stavu budov, veřejných prostranství. Jedním z možných řešení mohou být prostory brownfields jde o pozemky a budovy, které ztratily své původní využití a zároveň jsou brány jako ekologická zátěž (Šilhánková, 2006).

Řešením je tedy najít využití těchto brownfieldů a ostatních nevyužívaných nemovitostí například jako prostory pro kulturní akce, služby, bydlení nebo podnikání. Města, která nechají budovy a pozemky chátrat budou čelit odlivu obyvatel na rozdíl od měst, která revitalizovat budou. Nejvíce jsou těmito jevy postiženy opět malá města v periferních polohách (Šilhánková, 2006).

Dalším negativním trendem ovlivňující urbanistický rozvoj jsou klimatické změny. Mezi tyto negativní problémy patří povodně, sucho či nedostatek vody. Problémem tak mohou být prudké letní bouřky se střídajícími se vlnami veder. Jako negativní příklad můžeme například zmínit Kapské Město v Jihoafrické republice, kde v důsledku dlouhotrvající sucho došlo k praktickému vyschnutí veškeré vody ve městě a voda zde byla dávana a

poušřena pouze na pŕíděl. Je tedy dŕležité do adaptačnŕch strategiŕ malŕch mĕst zahrnout i možnŕ rizika klimatickŕch zmĕn (Pondĕlŕček et al., 2016).

7 Empirická část práce

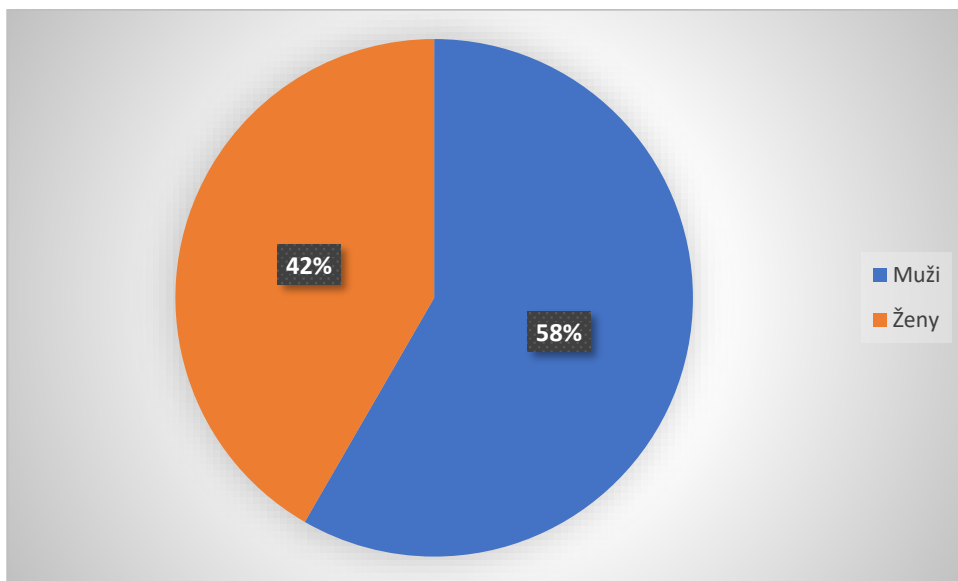
Tato část se věnuje zpracování dat získaných z dotazníkového šetření a následné interpretace výsledků výzkumu. V první části představuji charakteristiku výběrového souboru. V závěru se věnuji návrhu řešení odcházení mladých lidí z malých měst a snažili se v něm rozvinout své aktivity.

7.1 Charakteristika respondentů

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 120 respondentů, z čehož bylo 70 žen a 50 mužů z šestnácti obcí. Nejvyšší zastoupení je z obce Říčany a to 17 respondentů, naopak na konečné straně žebříčku se nachází obec Benátky nad Jizerou se třemi respondenty.

Očekávaný počet respondentů byl vyšší, avšak většina oslovených lidí či škol nebyla ochotna na tomto dotazníku spolupracovat. Dotazníkové šetření tak probíhalo na dobrovolné bázi. Jelikož dotazník mohl vyplnit kdokoli bez rozdílu na vzdělání, věku nebo pohlaví a k nižšímu počtu respondentů, jde v této práci spíše o sondu, co trápí jednotlivce v daných obcích. Práce si neklade za cíl vytvořit nové poznatky, ale spíše potvrdit již známá tvrzení.

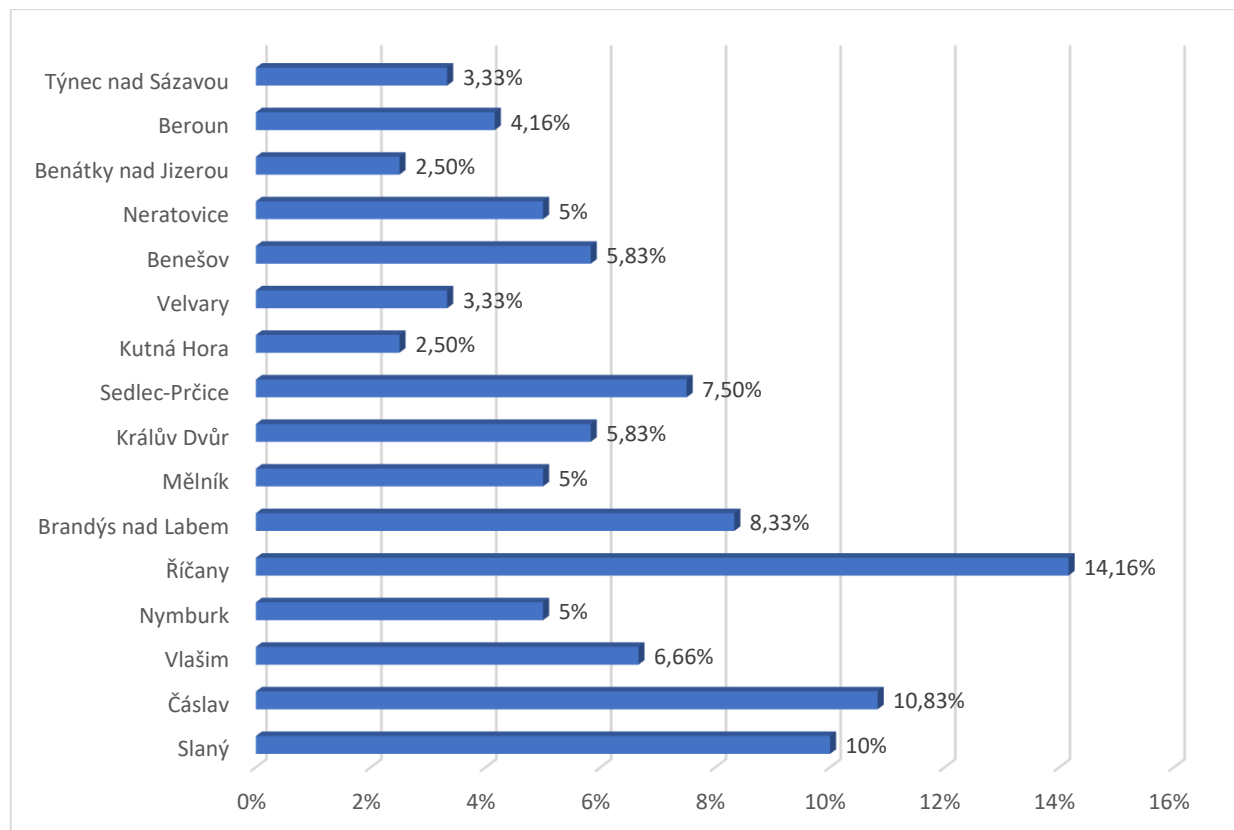
Obrázek 5: Pohlaví respondentů 2023

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Na obrázku můžeme vidět procentuální zastoupení respondentů ve výzkumu. Ve výzkumu převažují mírně ženy, ale rozdíl není nějak markantní.

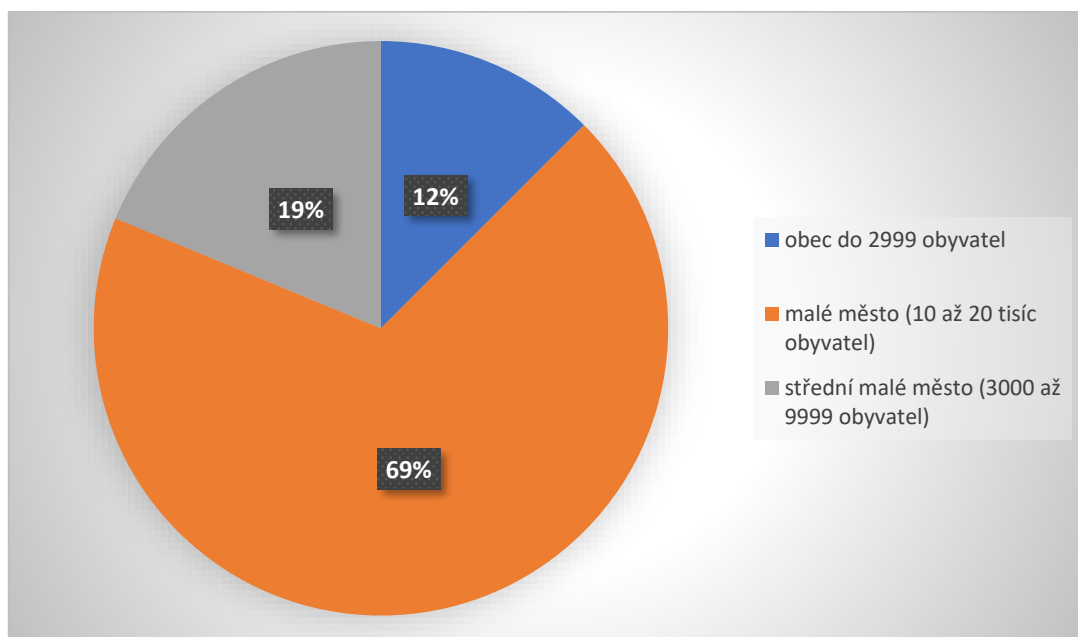
Obrázek 6: Podíl respondentů z jednotlivých obcí

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Nejvyšší podíl ze zúčastněných obcí má obec Říčany a to 14,16 %. Pokud bychom však přepočítali počet dotazníku na počet obyvatel pak zjistíme, že nejvyšší zastoupení měla Kutná Hora a to 9,87 %.

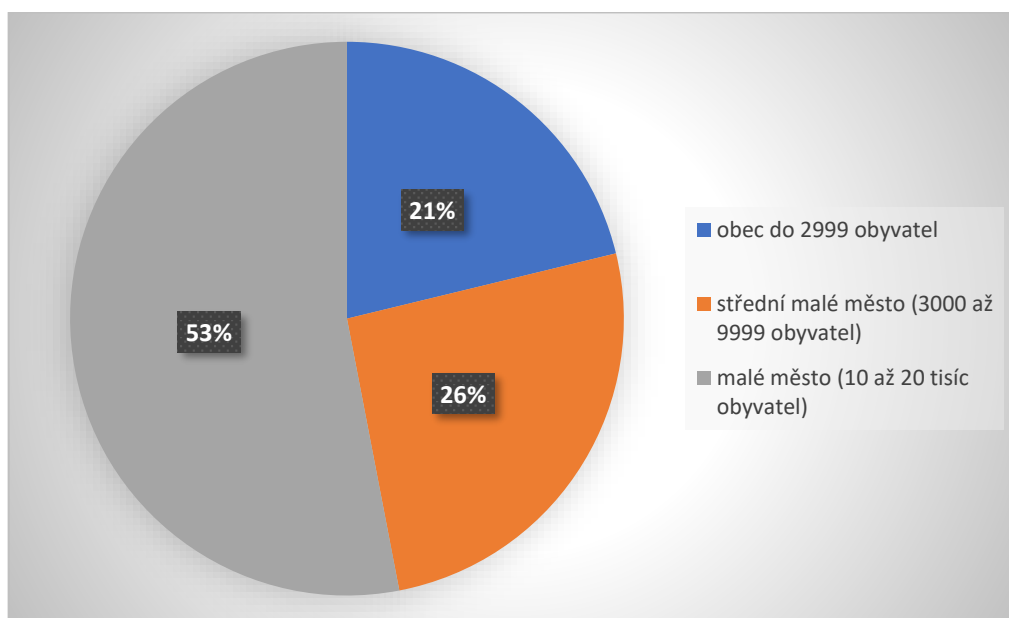
Obrázek 7: Podíl respondentů dle obcí

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Výzkumný vzorek tvořili obyvatelé šestnácti obcí. Nejpočetnější skupinou byli obyvatelé malých měst v rozmezí deseti až dvaceti tisíc obyvatel.

Obrázek 8: Podíl mužů v malých městech

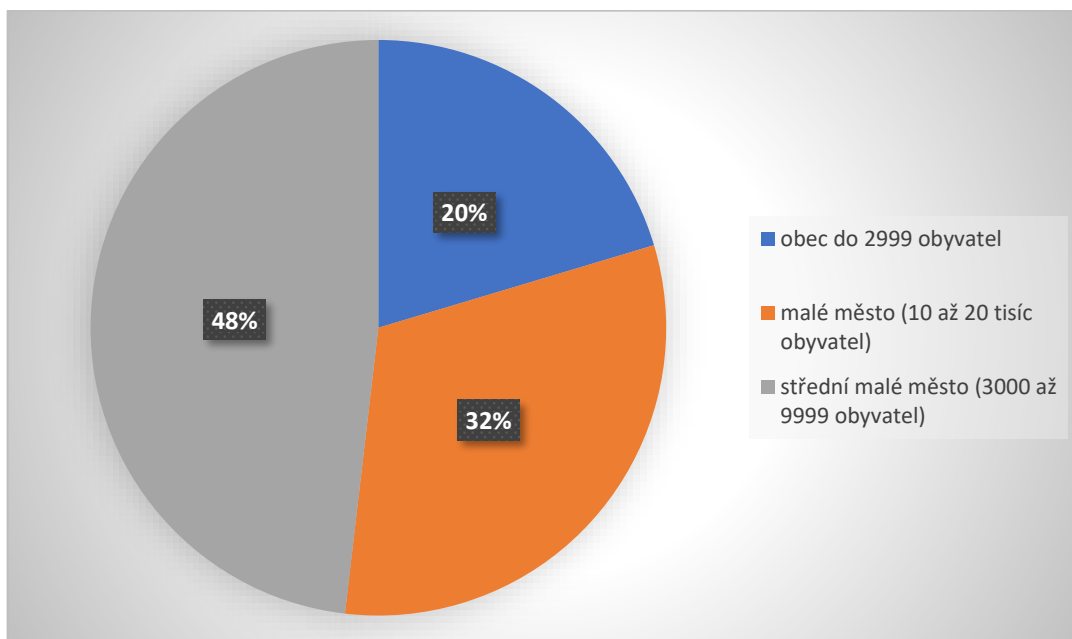

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Nejvyšší podíl mužů ve sledovaném vzorku žije ve městech s rozmezím 10 až 20 tisíc obyvatel zároveň to může vypovídat o nejvyšší zastoupení co se týče obcí, kdy 70% respondentů města Čáslav tvořili muži a pouze 30 % tvořily ženy.

Zdroj: vlastní zpracování 2023

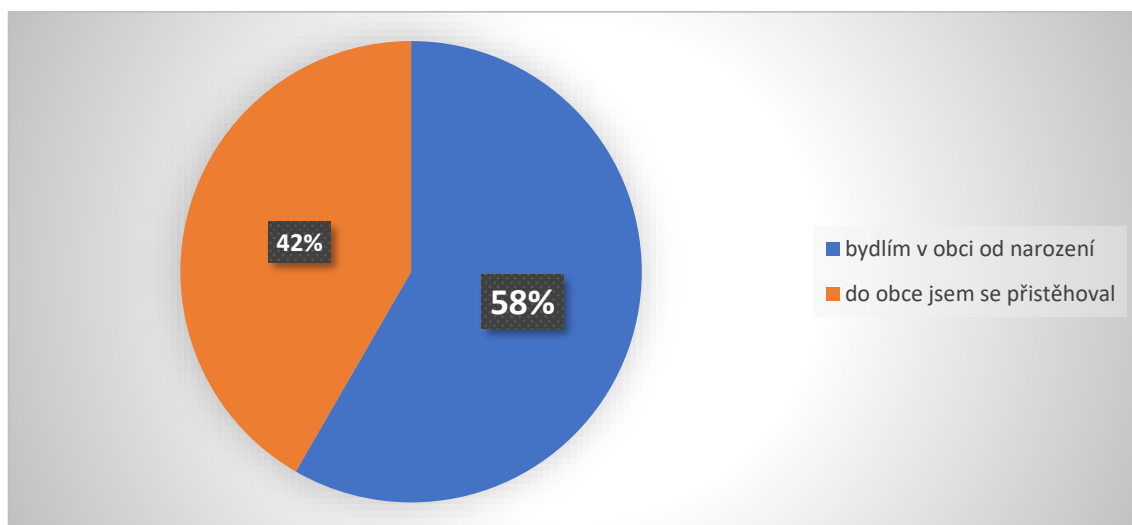
Obrázek 9: Podíl žen v malých městech

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Z výše přiloženého grafu zjistíme, že nejvíce žen v rámci průzkumu žilo ve středních malých městech. Nejvyšší počet respondentů byl z Týnce nad Sázavou, kde 80 % dotazovaných byly ženy a 20 % muži.

Obrázek 10: Podíl respondentů dle žití v obci

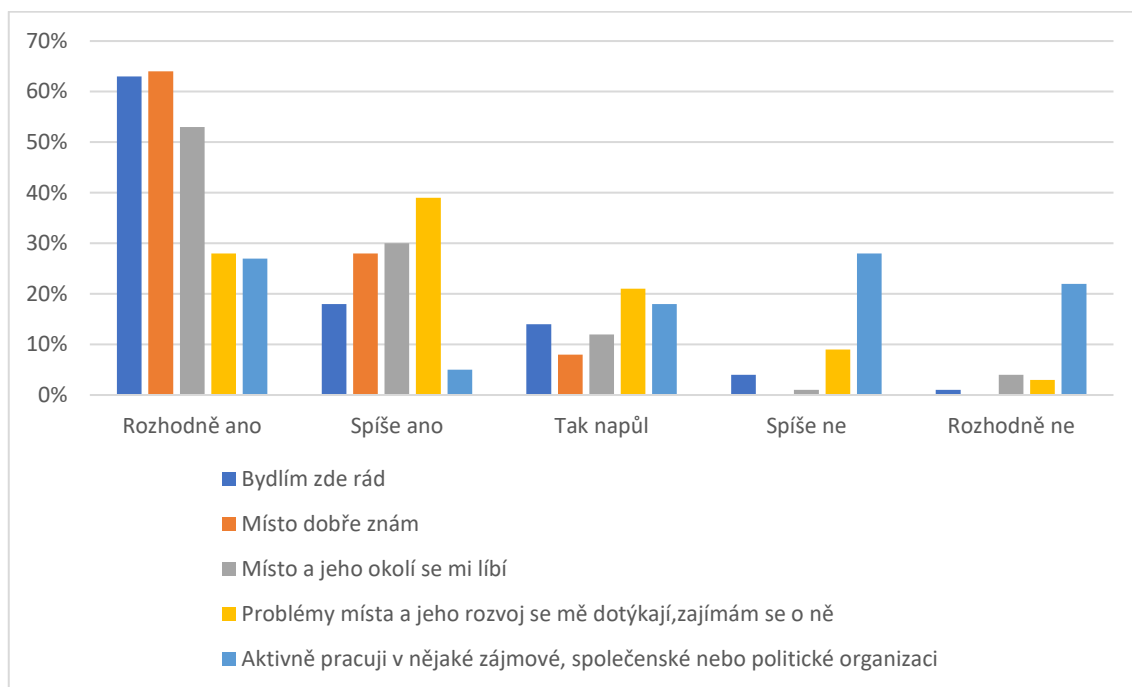
Zdroj: vlastní zpracování 2023

58 % respondentů bydlí v obci kde žijí již od narození, zbylých 42 % tvoří respondenti, kteří se do obce přistěhovali. Výsledky nejsou příliš rozdílné, zároveň můžeme konstatovat, že i obyvatelé, kteří se do obcí přistěhují mají o dění v obci zájem. Nejsou tedy pouze pasivními obyvateli, kteří směřují převážně svůj život na větší centra, ale zajímá je i jejich vlastní obec.

7.2 Vztah respondentů k místu bydliště

Spokojenost či nespokojenost respondentů je velmi důležitou složkou při zkoumání jejich vztahu. V rámci malých měst je to velmi specifickou částí, zda se obyvatelům ve městě žije dobře nebo špatně. Nespokojenost obyvatel může například vést i ke změně politického vedení města. Je velmi důležité, jaké veřejné služby daná obec nabízí a zda je obyvatelé vnímají negativně nebo pozitivně (Ježek, 2021).

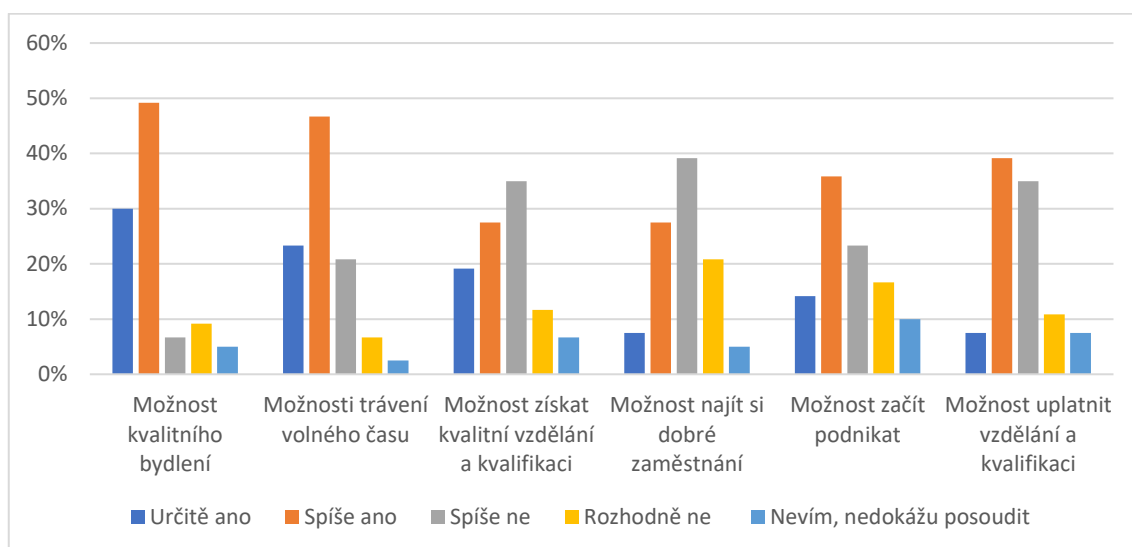
Obrázek 11: Vztah obyvatel k místu bydliště

Zdroj vlastní zpracování 2023

Na výše uvedeném grafu můžeme pozorovat, že většina respondentů místo svého trvalého bydliště zná a jeho okolí se jim líbí. Můžeme zde hovořit o topofilii, kterou (Tuan, 1990) ve své knize *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values* popisuje jako pozitivní citovou vazbu. Z výzkumu též vyplývá, že obyvatelé se zajímají o dění v jejich obci a 67 % dotázaných uvádí, že se jejich problémy v rámci obce dotýkají a zajímají se o ně.

Obrázek 12: Spokojenost s místem bydliště

Zdroj vlastní zpracování 2023

Na základě výsledku výzkumu uvádí 79 % dotázaných, že si lze nalézt kvalitní bydlení v malém městě. Pro malá města je důležitá i jejich bohatá kulturní nabídka jako je pořádání koncertů, výstav, trhů a další různých akcí, které mohou pozvednout jejich úroveň a 70 % si myslí, že ve své obci má možnost trávit svůj volný čas. Na základě metodiky s názvem „*Predikce budoucích výzev sídel do 15 000 obyvatel a foresight souvisejících trendů* (Ježek, 2021), která nám potvrzuje i naše výsledky zjistíme, že obyvatelé malých měst vnímají situaci na trhu práci špatně. Téměř 60 % si myslí, že si nenajde dobré zaměstnání, co se týče možnosti začít podnikat zde jsou názory rozděleny téměř rovnoměrně. Pokud se nepřijmou nějaké nové strategie povede to dále k ubývání pracovních míst v malých městech a lidé spíše budou více koncentrováni do měst větších s tímto souvisí i úbytek podnikatelů. Podobné výsledky jako u podnikatelských subjektů nám vychází i u vzdělání.

Zde bychom se konkrétně mohli zaměřit na obec Benátky nad Jizerou, která dopadla v této části nejhůře a jen 10 % respondentů z tohoto města si myslí, že uplatní své vzdělání a kvalifikaci. Nejlépe v tomto dopadlo město Říčany, kde 85 % dotázaných uvedlo, že

vzdělání či kvalifikaci uplatní. Zde to však může být i trend toho, že Říčany jsou nejbližší Praze a většina obyvatel tohoto města dojíždí za prací do hlavního města.

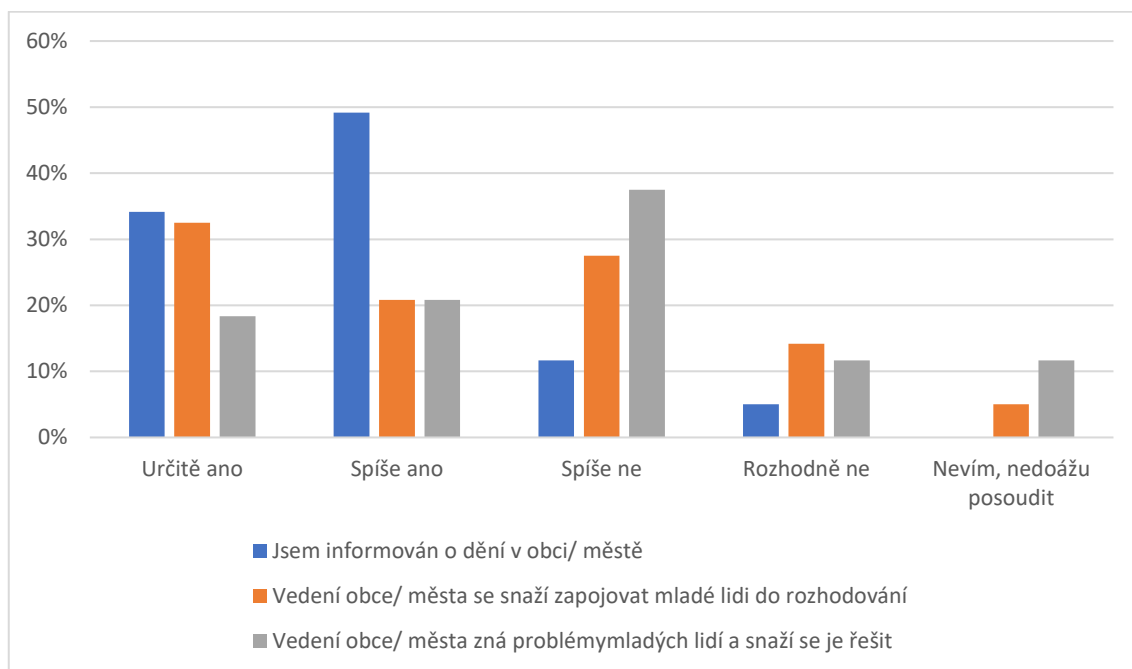
7.3 Politická a obecní angažovanost

Ačkoliv mladí lidé vnímají jako informovanost o své obci na velmi dobré úrovni 85 % uvádí, že je informováno o dění v jejich obci, tak v rámci České republiky je charakteristickým rysem pro mladé, že se příliš nezajímají o politické dění.

V České republice se nezajímá o veřejné dění až 94 % mladých lidí, což je nejvíce ze všech států Evropské Unie, jak uvádí (Maříková, 2013). Pouze 1 % mladých je členem politické strany (Maříková, 2010). Mladí, kteří se angažují v nějaké politické straně jsou více motivováni k podílení se na politické participaci.

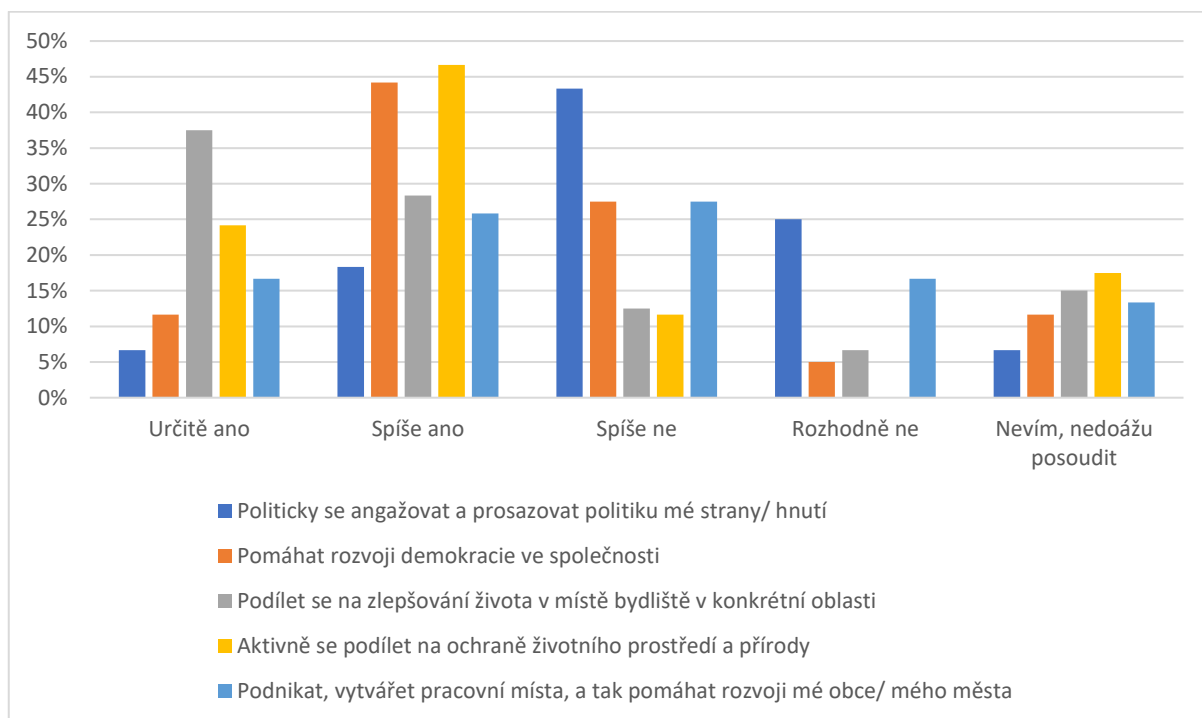
K tomuto zjištění vedla i řada výzkumů jako je například *Jeden svět na školách*, Kecejme do toho, Výzkum mládeže nebo publikace *Účast mladých lidí na politickém a společenském životě* (Houška, 2006), *Politics, media and youth: Understanding political socialization via video production in secondary schools* (Dunsmore & Lagos, 2008). Podobné výsledky přináší i můj výzkum.

Obrázek 13: Informovanost o obci

Jak již bylo popsáno výše, vedení obcí, které byly zapojeny do výzkumu informuje své občany o tom, co se v jejich obci děje. Naopak zde můžeme částečně vyvrátit to, že mladí lidé nejsou připouštěni do rozhodovacích procesů, jak píšou v kapitole 4.1, ale dle výsledku výzkumu cítí, 54 % dotázaných, že jsou součástí participačních procesů v obci.

Obrázek 14: Budoucí představa veřejného života mladých obyvatel v obci

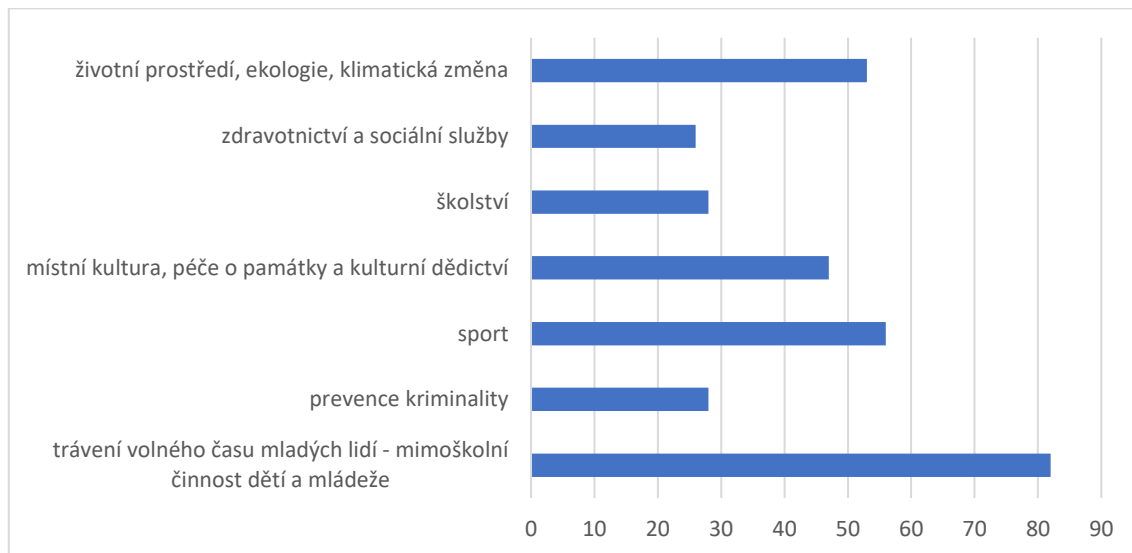

Zdroj vlastní zpracování 2023

Výzkum ukázal, že 68 % obyvatel malých měst není příliš spokojeno s vedením jejich obce. Zde si však můžeme položit i otázku, zda mladí lidé rozlišovali celostátní a obecní úroveň politiky. Můžeme tedy říci, že ačkoliv jsou lidé spokojeni s životem ve své obci nejsou spokojeni s jejím politickým vedením lidí jsou členy nějaké politické strany. Obyvatelé mají zájem do budoucna se podílet na rozvoji své obce a přispívat na zlepšování kvality života případně se podílet na ochraně přírody a životního prostředí v jejich obci. Jelikož většina respondentů není spokojeno s politickým vedením jejich obce chce se většina obyvatel právě podílet na rozvoji demokracii a více tak otevřít

možnosti politiky své obce. Zajímavostí je, že 18 % dotázaných neví, zda by se chtělo podílet na ochraně životního prostředí v jejich obci.

Obrázek 15: Angažovanost obyvatel (je možné více odpovědí)

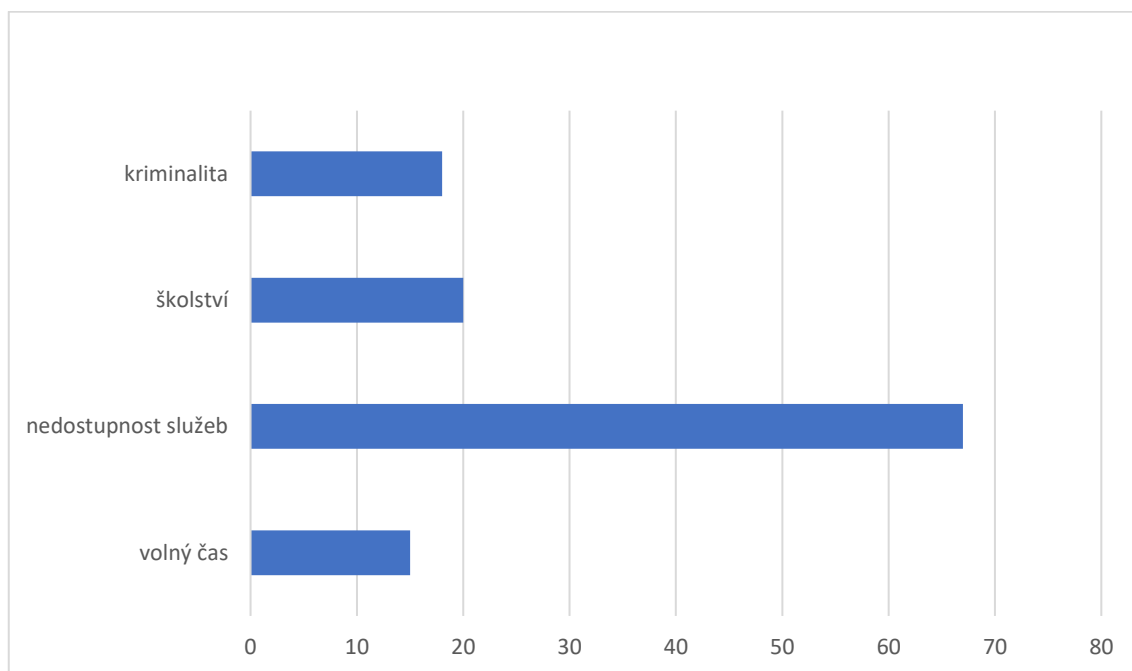
Zdroj vlastní zpracování 2023

Z obrázku 13 můžeme vidět, že nejvíce se lidé angažují v oblasti volného času. To čemu se mladí lidé věnují konkrétně se dle (Maříková, 2013) odvíjí od sociálního statutu postavení rodiny, jejich vzdělání a rozdílnému přístupu k jednotlivým aktivitám. Dalšími oblastmi, kterými by se rádi mladí lidé zabývali je sport a životní prostředí v oblasti sportu se vyjádřilo celkem 56 respondentů a životnímu prostředí a ekologii 53. Oblastí ve kterých se chtějí mladí angažovat nebo angažují je zdravotnictví a sociální služby. Najít v současné době lékaře není nic jednoduchého a obce se snaží získat lékaře pomocí různých benefitů jako jsou služební byty nebo plně vybavené ordinace.

7.4 Problémy a výzvy malých měst

Naše současné bydlení a to jak se cítíme v místě svého bydliště ovlivňuje mnoho faktorů. V následující podkapitole se věnuji nejpálčivějším problémům respondentů. V rámci této otázky byly odpovědi všech sloučeny do čtyř hlavních kategorií, které trápí respondenty nejvíce.

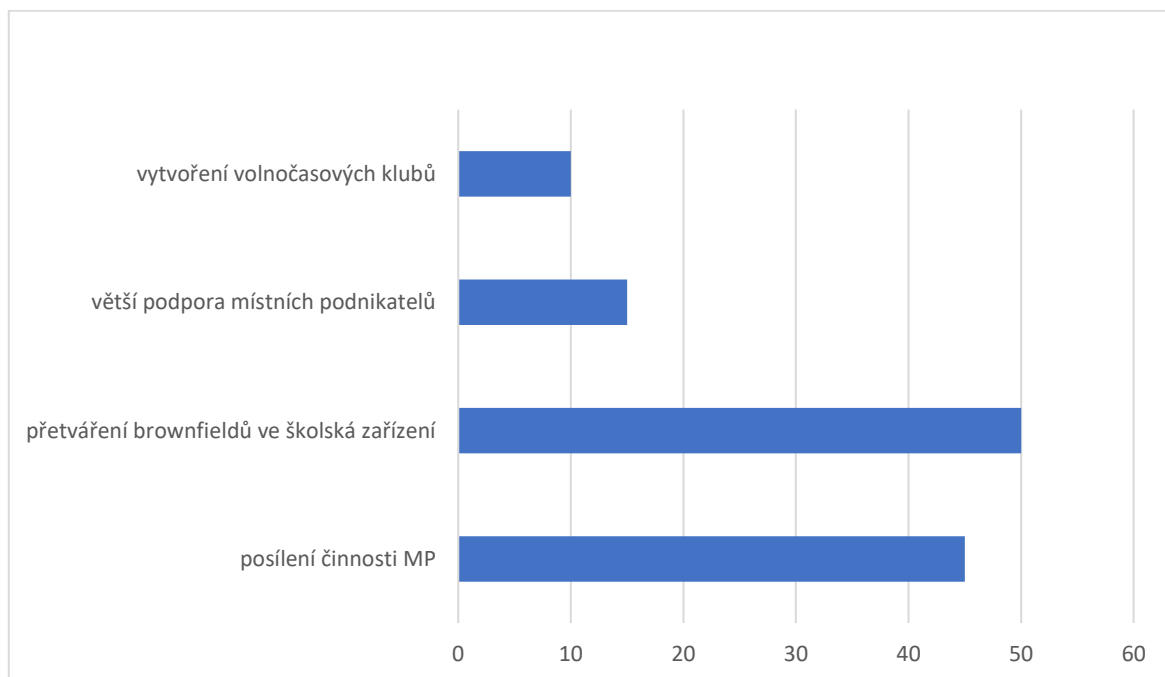
Obrázek 16: Problémy obyvatel

Zdroj vlastní zpracování 2023

Z obrázku 14 vyplývá, že většinu oslovených respondentů nejvíce v jejich obci trápí nedostupnost služeb. V rámci ostatních kategorií odpovídali respondenti podobně. Konkrétní nedostupnost služeb si rozebereme na obrázku 16

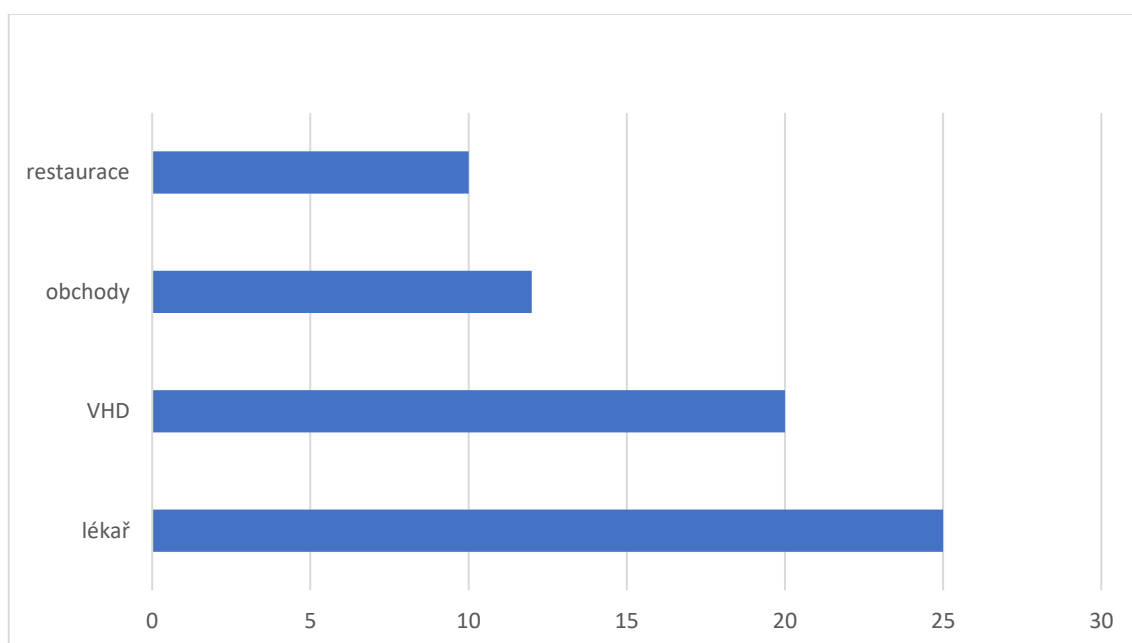
Obrázek 17: Navrhovaná řešení problémů obyvateli

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Z obrázku 15 vyplývá jak by respondenti řešili problémy v jejich obci ve vztahu k obrázku 14. Jako velkým problémem vnímají nedostatek míst ve školských zařízeních, jelikož jde o lidi ve věku do 30 let není překvapením, že je toto trápí v současné chvíli nejvíce. Otázka byla položena jako volná s možností vyjádření. Nejvíce respondentů by rádo navýšilo kapacitu školských zařízení v jejich obci odrazem nedostatku míst ve školách je i následující článek (*Zahlcené základní školy. Dojíždí se i 70 km, děti z kraje nevezme ani Praha*, 2023). Dále by rádi posílili občanskou činnost městské policie zde například uváděli, že by byli rádi pokud by existovaly nějaké preventivní programy ke snížení kriminality.

Obrázek 18: Nedostupnost služeb

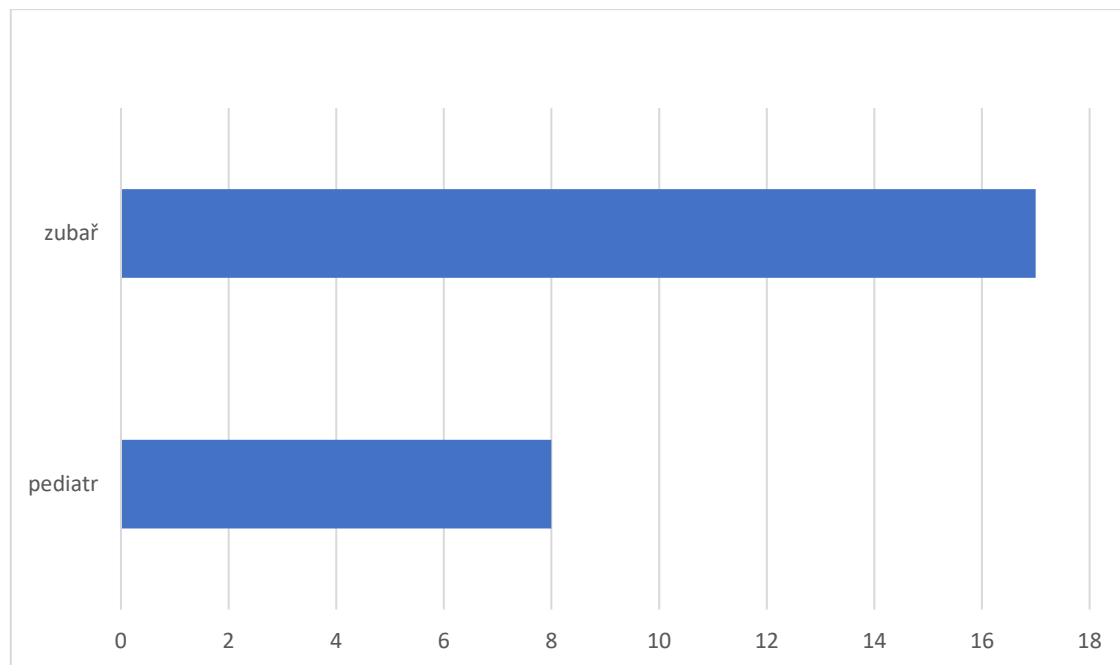

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Na obrázku 16 zjistíme, že lidem v jejich obci nejvíce chybí lékař a lepší zajištění veřejné hromadné dopravy. Dostupnost lékařské péče je jedním z velkých problémů malých měst. Lékaři často nenabírají nové pacienty a noví pacienti jsou tak nuceni hledat ve vzdálenějších místech od svého bydliště, což způsobuje určitý diskomfort. Nedostatek

lékařů může způsobit i odliv obyvatel z dané obce, neboť jsou lidé nuceni za nimi daleko dojíždět.

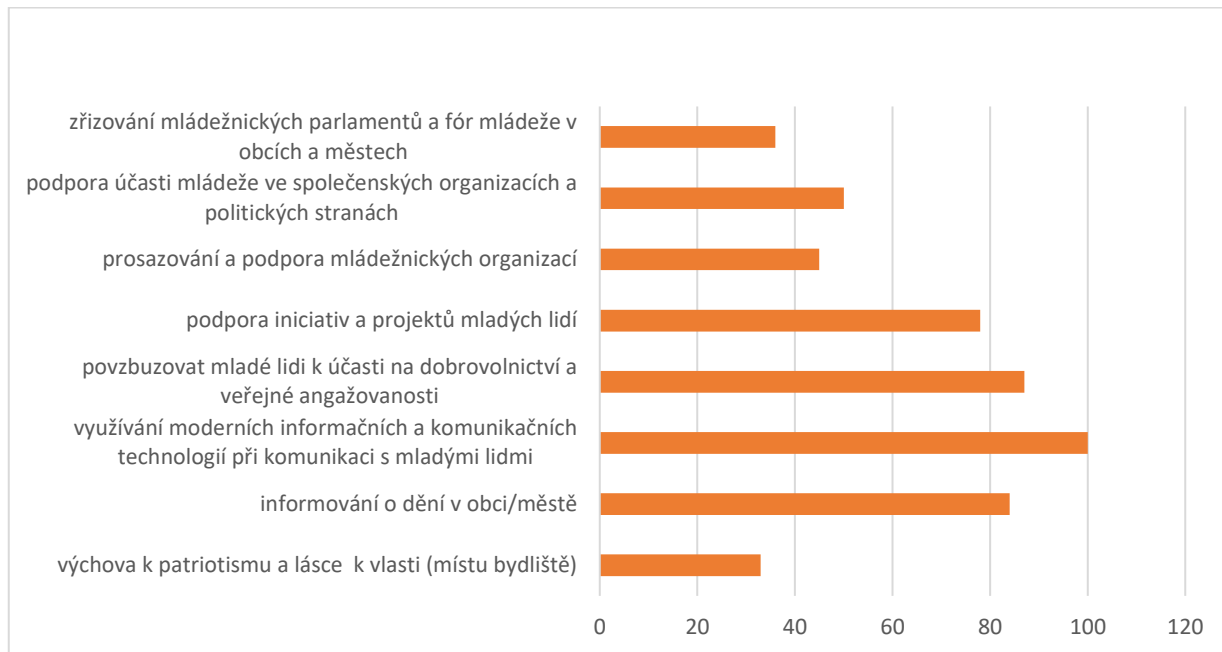
Obrázek 19: Nedostupnost lékařů

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Z obrázku 17 vyplývá, že lidem nejčastěji v jejich obci chybí zubní lékař a pediatr. Na základě provedeného výzkumu a sondy v obcích, které zkoumám jsem zjistil, že například zubní lékaři berou nové pacienty pouze ve dvou obcích z šestnácti. V případě toho, že pacienti se nemohou registrovat ve své obci tak vzhledem k obcím, které zkoumám volí jako druhou možnost nejčastěji Prahu. Druhým lékařem, který nejvíce chybí v malých městech jsou pediatri zde je však problém i věková hranice. Většina pediatrů je v důchodovém či předdůchodovém věku.

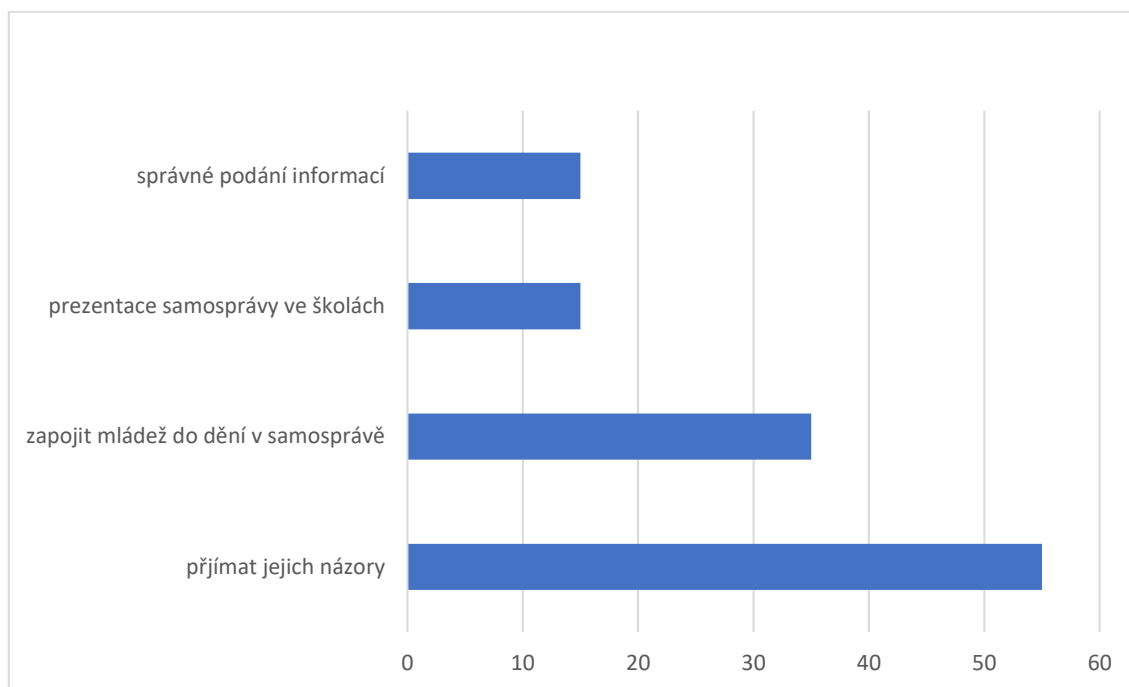
Obrázek 20: Metody a nástroje zapojení mladých lidí do veřejného života (správy věci veřejných) je možné více odpovědí

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Z obrázku 18 vyplývá, že na základě získaných odpovědí by nejvíce respondenti ocenili pokud by v jejich obce byly lépe využívány moderní informační a komunikační technologie. Spousta obcí stále využívá pouze oficiální stránky obce s úřední deskou a občané si pak vytváří vlastní iniciativní skupiny, kde řeší své problémy, názory na různé oblasti a spousta dalšího. V rámci výzkumu jsem se infiltroval do těchto skupin, aby zjistil nejen, co obyvatele trápí, ale též jsem tyto skupiny využil k rozeslání výzkumného dotazníku. V odpovědích též vidíme, že si lidé myslí, že jsou málo informováni o tom, co se v jejich obci děje. Většinou tyto informace jsou právě z těchto skupin na facebooku, ale na oficiálních stránkách obcí o nich informovanost chybí případně není tak kompletní jako přímá propagace na facebooku.

Obrázek 21: Způsob podpory mladých lidí do veřejného života

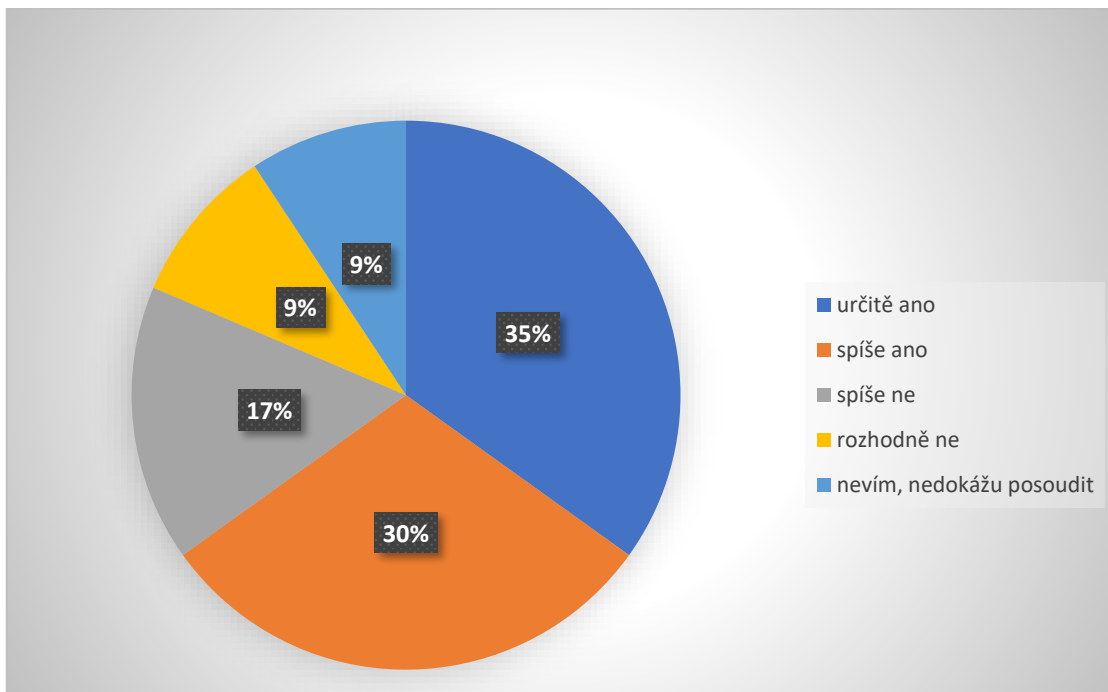

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Na obrázku 19 vidíme, že nejvíce by mladí lidé ocenili, pokud by byly přijímány jejich názory, jak zmiňují v kapitole „4.1 *participační procesy*“. Mladí lidé se v tomto ohledu cítí nedocenění a jejich názory nejsou vyslyšeny. Důležité pro lidi nejen pro mladé je správné podání informací vzhledem k jejich věku a vzdělání.

Občanům by měly být informace předány smysluplně, aby jim rozuměl úplně každý. Prezentace samosprávy ve školách by mohlo být dalším zajímavým nápadem jak pozvednout aktivní zájem mladých lidí o dění v jejich obci. Díky prezentaci samosprávy mohou pak následně ve školách vznikat různé parlamenty a mládež se může učit jak fungují principy zastupitelstva a vedení obce.

Obrázek 22: Chtěl/a bys v místě bydliště žít i do budoucnosti? Až například dostuduješ?

Zdroj: vlastní zpracování 2023

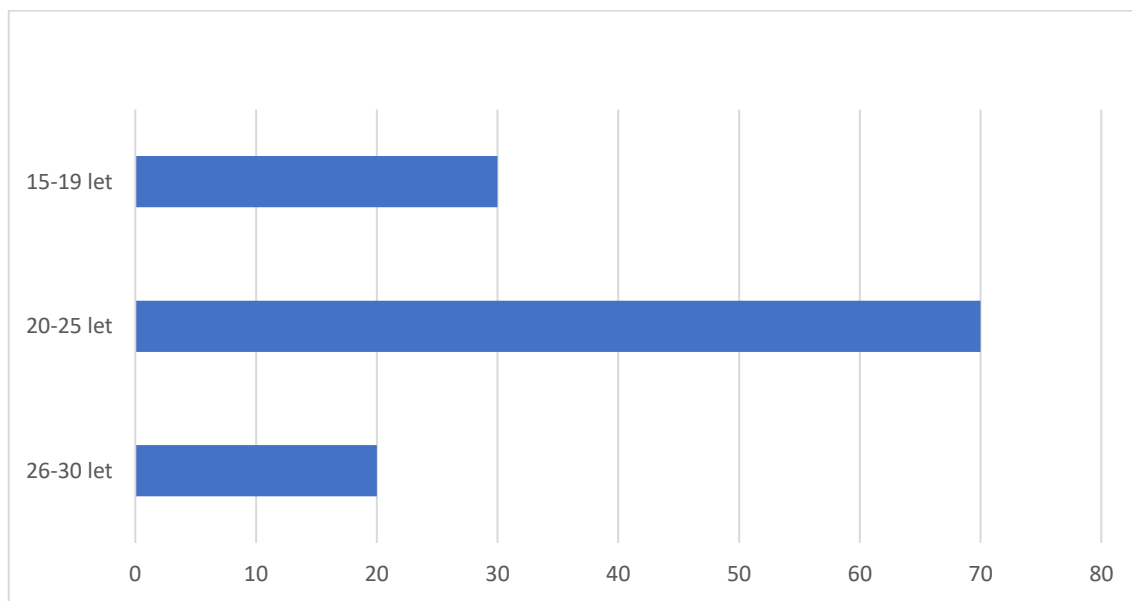
65 % dotázaných zodpovědělo, že by chtělo žít v místě bydliště i v budoucnosti. Toto lze vnímat jako velmi pozitivně, neboť malá města mají často problém s odlivem obyvatel. Naopak (Ježek, 2021) popisuje spíše, že malá města zažívají selektivní odchod obyvatel do větších měst a metropolitních regionů. Pouze čtvrtina dotázaných by se ze svého aktuálního bydliště odstěhovala.

V případě možnosti výběru, kam by se mladí lidé odstěhovali převládal názor, že nejčastěji do Prahy. Určitý výběr toho, kam se mladí lidé z malého města přestěhují jednak koresponduje s nabídkou služeb, nemovitostí a za druhé také s tím jaké mají

vzdělání. Daleko častěji odpovídali respondenti vysokých škol, že se chtějí odstěhovat než lidé s nižším vzděláním.

Zde to může souviset s nedostatkem pracovních míst, neuplatitelnost kvalifikace, jak jsem již popisoval v dřívějších grafech.

Obrázek 23: Věková struktura

Zdroj: vlastní zpracování 2023

Věková struktura účastníků byla v rozmezí 15-30 let. V rámci této struktury jsem vytvořil tři podkategorie jak je vidět na obrázku 21. Nejvíce účastníků spadalo do věkové kategorie 20-25 let naopak nejméně do poslední věkové kategorie 26-30 let.

Nejvíce respondentů jsme tedy získali z řad lidí, kteří dokončují středoškolské vzdělání případně jsou již na vysoké škole nebo jsou již plně zapojeni do pracovního procesu. Naopak nejsem překvapen, že druhou nejméně početnou skupinou je věková kategorie do 19 let. Zde to může souviset například i s tím, že mezi 15.-18. rokem nemají mladí lidé ještě příliš velké povědomí o politice a též nemají aktivní volební právo.

Spíše jsem překvapen, že nejméně lidí se zájmem o veřejné dění je ve věkové kategorii 26-30 lety zde jsem já osobně očekával asi nejvyšší zapojení z důvodu rozvinutého již nějakého většího názoru na danou problematiku. Ale na druhou stranu v této kategorii

můžeme nalézt i lidi, kteří již nemají chuť se nějak více angažovat ve své obci a mají více zájem o budování kariéry a rodiny.

7.5 Opatření, jak motivovat mladé lidi, aby se více zapojili do dění ve své obci

Participaci můžeme chápat jako nezbytnou součást naší demokratické společnosti. V rámci celé Evropské Unie mají občané možnost vyjádřit svůj názor a aktivně se zapojit do rozhodovacích procesů. Je zde však právě skupina mladých lidí, která je často opomíjena. Jedním z problémů je i nezájem mladých lidí o politické dění v rámci naší země. Je proto potřeba učinit opatření a dát mladým lidem možnost aktivně se zapojit na dění v jejich obci nebo městě.

Silnými stránkami malých měst je, že zde mají lidé blíže k sobě než ve velkých městech či metropolitních regionech. Mezi slabé stránky naopak patří nedostatečné uplatnění svého vzdělání nebo nedostatek příležitostí se realizovat.

Z výzkumu vyplývá, že dnešní mladí lidé by rádi zůstali v obci, kde žijí, ale nemají příliš zájem aktivně se podílet na jejím politickém rozvoji. Je tedy za potřebí hledat nějaký konsenzus mezi tím, co mladé lidi zajímá následně tyto determinanty prolínat. Jako příklad by nám mohlo posloužit, že zastupitelé dané obce nebo města mohou zorganizovat nějakou akci pro mladé na téma ekologie. Občas se toto děje v rámci „*Dne Země*“, kdy se iniciativně vyráží uklízet okolí řeky.

Důležitým bodem je komunikace mezi mladými lidmi a vedením jejich měst a obcí. Města a obce by se měla naučit přijmout poslouchat hlasy mladých lidí a dávat jim příležitost se realizovat. Pokud budou mít mladí lidé možnost se realizovat v své obci nebo městě zabraní to jejich odlivu. Je důležité vybudovat v malých městech dostatečnou síť služeb, aby byly uspokojeni obyvatelé, zajistit dostatek míst ve školských zařízeních nebo zajistit lékaře.

Závěr

Práce se zabývá tematikou mladých lidí jako aktérů rozvoje malých měst. Konkrétně jde o náhodně vylosované obce ve Středočeském kraji. Hlavním cílem práce bylo analyzovat život mladých lidí ve vybraných obcích Středočeského kraje a identifikovat faktory, které ovlivňují jejich angažovanost a zapojení do dění věcí veřejných pomocí dotazníkového šetření. Dotazníkové šetření probíhalo online.

Teoretická část práce předkládá základní teoretické poznatky týkající se participace. Součástí teoretické části je zpracování jednoho z dílčích cílů diplomové práce, kterým bylo provést shrnutí dosavadních poznatků o participaci mladých lidí v malých městech. Participací mládeže se zatím u nás příliš malá města nevěnují. Jde tedy relativně o mladé projekty. Naopak v zahraničí jsou již studie a výzkumy, které se aktivně tomuto tématu věnují. Většina participačních projektů zaměřené na mladé lidi pochází z Velké Británie, kde tyto projekty mají sloužit jako nástroj pro nezákonné jednání mladistvých a přimět je změnit jejich jednání. Dát jim nějakou moc, ale s dohledem a uvědomit si, co je to vlastně život v zákonných mezích.

Mnou provedené dotazníkové šetření potvrzuje předchozí výzkumy. Mladí lidé nemají příliš zájem politicky se angažovat v rámci obce, ale pouze na úrovni občanské. Nejvíce je zajímavá ekologie a podílení se na zvyšování kvality života v místě jejich bydliště. Velkým problémem vidí mladí lidé v nedostatku služeb a nemožnosti využít kvalifikaci svého vzdělání. Mladí lidé dnes odchází z malých měst za lepší dostupností služeb a chtějí lépe využít jejich odbornou kvalifikaci.

Je velmi pozitivní, že mladí lidé bydlí ve své obci rádi a v případě dostatečné nabídky v ní i nadále chtějí žít. Dobře znají místo svého bydliště a okolí ví jaké jsou tam problémy a dokážou je tak posoudit a sdělit svůj názor. Je tedy na čase více otevřít možnost nechat tyto lidi promluvit a dát jim prostor a příležitost.

Mladí lidé preferují v dnešní době sociální sítě jako Instagram, Facebook nebo Twitter. Obce však příliš nedbají na komunikaci a sociální sítě, což mladí lidé vnímají velmi negativně. V případě, že má obec stránku na Facebooku většinou tam sdílí jen občasné akce a případně mají ještě zamknuté stránky bez možnosti diskuze pro uživatele.

Sociální sítě jsou v dnešní době velmi silný nástroj pro sebe prezentaci ve všech zkoumaných obcích funguje přes Facebook nějaká skupina, která sdružuje místní obyvatele a informuje o nejrůznějším dění.

Práce tedy potvrzuje, že mladí lidé mají zájem o to, co se děje v jejich okolí, znají problémy svého okolí a rádi by se podíleli na změně.

Seznam použitých zdrojů

Participaci řídí v Kutné Hoře středoškoláci. (2022). Participation Factory. Retrieved March 10, 2023, from <https://www.participationfactory.com/cs/articipaci-ridi-v-kutne-hore-stredoskolaci/?fbclid=IwAR36KrualgTAlTlWZz1rjzExIaM4ncNgvPX8AhHF7B0jTaQ3iceWPYodbSw>

PRAVIDLA - Projekt „PanujHoře“ pro rok 2023. (2022). Městský úřad, Kutná Hora - městský informační portál. Retrieved March 10, 2023, from <https://mu.kutnahora.cz/file/10539/download/>

Tambouris, E., Macintosh, A., Dalakiouridou, E., Smith, S., Panopoulou, E., Tarabanis, K., & Millard, J. (2013). EParticipation in Europe: Current State and Practical Recommendations, in E-Government Success Around the World: Cases, Empirical Studies, and Practical Recommendations. *EParticipation recommendations – focusing on the European level Final, 1*(1), 75. <https://doi.org/DOI: 10.4018/978-1-4666-4173-0.ch017>

Cecez-Kecmanovic, D., Hull, D., & Nagm, F. (2009). *Youth Participation in a Government Program: Challenges in E-Democracy.* Charles Sturt University. Retrieved March 11, 2023, from <https://researchoutput.csu.edu.au/ws/portalfiles/portal/9678761/Proceedings&%2320;version072.pdf>

E-Participation Guidelines for Decision-Makers: Social Listening Through the Digital Dashboard. (2017). European Union. <https://ecas.org/wp-content/uploads/2017/10/Eparticipation-Guidelines.pdf>

European Commission. (2017). Retrieved March 04, 2023, from https://commission.europa.eu/index_en

Brosius, A., Elsas, E., & Vreese, C. (2019). Trust in the European Union: Effects of the information environment. *European Journal of Communication, 34*(1), 57-73. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0267323118810843>

Holzegger, I. E. (2021). *Artificial Intelligence and Citizen Participation in EU Policymaking* [Master Thesis, Katholieke Universiteit Leuven]. <https://digikogu.taltech.ee/et/Download/c8e8fe1f-8689-4c47-a8b2-e721d3b91449/TehisintellektjakodanikeosalemineEuroopaLiidu.pdf>

Consultation Institute. (2022). Retrieved March 11, 2023, from <https://www.consultationinstitute.org/about/>

Turken, A. O., & Eyuboglu, E. E. (2021). E-participatory Approaches in Urban Design. *Journal of Contemporary Urban Affairs*, 5(2), 169-182. <https://doi.org/https://doi.org/10.25034/ijcua.2021.v5n2-2>

Drobiazgiewicz, J. (2017). The role of e-participation – citizen engagement in public service delivery, 26(2), 53-60. <https://www.semanticscholar.org/paper/The-role-of-e-participation-%E2%80%93-citizen-engagement-in-Drobiazgiewicz/9cf62360c7bb81eb185ecc995bd36bb7efc2a132>

Diamond, L., & Morlino, L. (2005). *Assessing the Quality of Democracy* (1st ed.). Johns Hopkins University Press.

Flint, J., & Nixon, J. (2006). Governing Neighbours: Anti-social Behaviour Orders and New Forms of Regulating Conduct in the UK. *Urban Studies*, 43(5), 939–955. <https://doi.org/https://doi.org/10.1080/00420980600676386>

MSP hails investment in Dunblane youth project. (2016). <https://www.pressreader.com/uk/stirling-observer/20161005/28176703872427>

Participatory Budgeting Unit: Community Wellbeing Champions Initiative Programme Level Evaluation Report. (2011). Prepared on behalf of Scottish Government and COSLA by the Participatory Budgeting Unit. Retrieved March 16, 2023, from [http://www.i-develop-cld.org.uk/pluginfile.php/4419/mod_folder/content/0/Covers%20and%20Appendices/A-R/Community%20well%20being%20-](http://www.i-develop-cld.org.uk/pluginfile.php/4419/mod_folder/content/0/Covers%20and%20Appendices/A-R/Community%20well%20being%20-participatory%20budgeting%20report.pdf?forcedownload=1)

participatory%20budgeting%20report.pdf?forcedownload=1 Guide to the Antisocial Behaviour etc. (Scotland) Act 2004 (2004). Scottish Executive. <https://webarchive.nrscotland.gov.uk/3000/https://www.gov.scot/Publications/2004/10/20146/45686>

Promoting Positive Outcomes: Working Together to Prevent Antisocial Behaviour in Scotland. (2009). Retrieved March 16, 2023, from <https://www.webarchive.org.uk/wayback/archive/20150221040714/http://www.gov.scot/Publications/2009/10/21140117/5>

Baiocchi, G. (2001). Participation, Activism, and Politics: The Porto Alegre Experiment and Deliberative Democratic Theory. *Politics & Society*, 29(1), 43-72. <https://doi.org/https://doi.org/10.1177/0032329201029001003>

Briefing Paper No. 4 — Participatory Budgeting. (2012) (1st ed.). Scottish Community Safety Network.

Inspectorate of Education: Inspection of the learning community surrounding Dunblane High School Stirling Council. (2011). Retrieved March 16, 2023, from <https://studylib.net/doc/13250960/learning-community-inspection-a-report-by-hm-inspectorate%E2%80%A6>

Wampler, B. (2007). *Participatory Budgeting in Brazil* (1st ed.). penn state university press.

Anwar, S. (2007). *Participatory Budgeting* (1st ed.). Public Sector Governance and Accountability.

Stirling Council Annual Report 2010/11. (2011) (1st ed.). Stirling Council.

Cunningham, S. (2011). *A Community to Be Proud Of* (1st ed., Vol. 2011). Stirling Council. https://issuu.com/stirling/docs/stirling_autumn_2011

'Zero tolerance' warning after anti-social behaviour complaints in Dunblane. (2018). Retrieved March 16, 2023, from <https://www.dailyrecord.co.uk/news/local-news/zero-tolerance-warning-after-anti-12474741>

Crowdsourced map of PB in Scotland. (2020). Retrieved March 16, 2023, from <https://pbscotland.scot/map/>

(2016). *United Nations: E-Government Survey 2016.* United Nations. <https://publicadministration.un.org/egovkb/Portals/egovkb/Documents/un/2016-Survey/E-Government%20Survey%202016.pdf>

Cornwall, A. (2002). Locating Citizen Participation. *Making Rights Real: Exploring Citizenship, Participation and Accountability*, 33(2), 1-12. <https://doi.org/https://doi.org/10.1111/j.1759-5436.2002.tb00016.x>

Smith, D. (1997). The Rest of the Nonprofit Sector: Grassroots Associations as the Dark Matter Ignored in Prevailing "Flat Earth" Maps of the Sector. *Nonprofit and*

Voluntary Sector Quarterly, 26(2), 114-131.
<https://doi.org/https://doi.org/10.1177/089976409726200>

Vágnerová, M. (2007). *Vývojová psychologie II.: dospělost a stáří*. Karolinum.

JAK PŘIZVAT OBČANY KE SPOLUPRÁCI aneb jak dát radnici uši, aby slyšela, co lidé chtějí. (2006), *I*(1), 1-52. [http://agorace.cz/wp-content/uploads/2019/05/Participace - Jak prizvat obcany ke spolupraci.pdf](http://agorace.cz/wp-content/uploads/2019/05/Participace_-_Jak_prizvat_obcany_ke_spolupraci.pdf)

Petrusek, M., Maříková, H., & Vodáková, A. (1996). *Velký sociologický slovník*. Karolinum.

Řičan, P. (2021). *Cesta životem: vývojová psychologie* (4., doplněné vydání). Portál.

DESET KROKŮ PROCESEM KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ – KROK 1. (2006). Centrum komunitní práce Ústí nad Labem.
https://www.mpsv.cz/documents/20142/225517/01_metodika.pdf/5a16e06d-8d23-af78-001c-88ee735bcd83

People & Participation. (2005). Retrieved March 20, 2023, from <https://involve.org.uk/sites/default/files/field/attachemnt/People-and-Participation.pdf>

Mička, P., Nekola, M., Ochrana, F., Potůček, M., Příkryl, J., & Veselý, A. (2013). *METODIKA POSÍLENÍ ANALYTICKÝCH, KONCEPČNÍCH A IMPLEMENTAČNÍCH KAPACIT STRATEGICKÉHO ŘÍZENÍ V KRAJÍCH* [metodika, Univerzita Karlova]. https://ceses.cuni.cz/CESES-423-version1-metodika_pro_kraje_final.pdf

Čermák, D., & Vobecká, J. (2011). *Spolupráce, partnerství a participace v místní veřejné správě: význam, praxe, příslib*. Sociologické nakladatelství (SLON).

Haken, R., Havlín, F., Marek, O., Nawrath, M., & Vachůnová, Z., Mička, P. (Ed.). (2016). *Metodika participace aneb jak zapojit občany do rozhodování* (2nd ed.). Agora CE. http://www.paktparticipace.cz/file_download/99

Nekola, M., & Veselý, A. (2008). *Analýza a tvorba veřejných politik přístupů, metody a praxe* (1st ed.). SLON.

Manuál pro zapojování veřejnosti do přípravy vládních dokumentů. (2010). Retrieved March 20, 2023, from <https://www.vlada.cz/assets/ppov/lrv/ria/metodiky/Manual-pro-zapojovani-verejnosti.pdf>

Krebs, V., & Durdisová, J. (2015). *Sociální politika*. Codex Bohemia.

Addink, H. (2019). *Good Governance: Concept and Context* (1st ed.). Oxford University Press.

Kořínek, M. (2014). *Demografie* [metodika, Univerzita Hradec Králové]. https://www.uhk.cz/file/edee/filozoficka-fakulta/studium/korinek_-_demografie.pdf

Ježek, J. (2021). *Metodika identifikace investic a jejich následného zavádění do života regionů a obcí* [metodika, Univerzita Hradec Králové]. https://fek.zcu.cz/blob.php?table=internet_list&type=FileType&file=Data&name=File&idname=IDInternet&id=5570

Český statistický úřad. (2021). Český statistický úřad. Retrieved March 20, 2023, from <https://www.czso.cz/>

Senioři stále více utrácejí. Stříbrná ekonomika zaujala velké hráče. (2018). Retrieved March 20, 2023, from <https://www.e15.cz/domaci/seniori-stale-vice-utraceji-stribrna-ekonomika-zaujala-velke-hrace-1342515>

Špaček, D. (2016). *Public management: v teorii a praxi*. C.H. Beck.

Brůhová Foltýnová, H. (2009). *Doprava a společnost: ekonomické aspekty udržitelné dopravy*. Karolinum

Frideres, L., & Gauk, M. (2017). *Územní a urbanistické dimenze digitalizace veřejných služeb*. EPSON. <https://www.uur.cz/media/tlzkwver/espon-digitalizace-verejnych-sluzeb.pdf>

Sýkora, L., Ouředníček, M. (Ed.). (2002). *Suburbanizace a její sociální, ekonomické a ekologické důsledky*. Ústav pro ekopolitiku.

Sýkora, L. (1993). *Teoretické přístupy a vybrané problémy v současné geografii*. Přírodovědecká fakulta Univerzity Karlovy.

Digitální česko. (2023). Retrieved March 21, 2023, from <https://digitalnicesko.gov.cz/>

Procházková, C. (2010). Vybrané teorie migrace a jejich význam při vytváření migračních politik. *Acta Oeconomica Pragensia*, 2010(6), 3-26. <https://doi.org/10.18267/j.aop.319>

Davenport, J., & Davenport, J. (2006). *The Ecology of Transportation: Managing Mobility for the Environment* (1st ed.). Springer Dordrecht.

Slavík, J. (2017). *Smart city v praxi: jak pomocí moderních technologií vytvářet město příjemné k životu a přátelské k podnikání*. Profi Press.

Šilhánková, V. (2006). *Rekonverze vojenských brownfields*. Univerzita Pardubice.

Pondělíček, M., Bízek, V., Emmer, A., Farda, A., Končinská, A., Lorencová, E., Kunssberger, D., Lupač, M., Maštálka, M., Metelka, L., Struha, P., Šafařík, M., Šilhánková, V., Štěpánek, P., Tolasz, R., Trnka, M., Vačkář, D., & Zahradníček, P. (2016). *Adaptace na změny klimatu*. Civitas per populi.

Slach, O., & Ženka, J. (2021). *Výzvy a scénáře rozvoje venkovských oblastí*. Radim Polášek, Vydavatelství En Face.

Democracy Report 2022. (2021). Retrieved April 5, 2023, from <https://www.v-dem.net/>

Recommendations On Learning Mobility: Insights From The Digital Dashboard. (2017). Retrieved April 5, 2023, from <https://ecas.org/wp-content/uploads/2017/10/Recommendations-to-policy-makers-on-learning-mobility.pdf>

Tuan, Y. -F. (1990). *Topophilia: A Study of Environmental Perception, Attitudes, and Values*. Columbia University Press.

Maříková, H. (2013). *Zpráva o mládeži 2013: Základní informace o situaci mladých lidí v České republice* (1st ed.). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky.

Zahlčené základní školy. Dojíždí se i 70 km, děti z kraje nevezme ani Praha. (2023). Retrieved April 18, 2023, from https://www.idnes.cz/praha/zpravy/serial-skoly-praha-zapad-spadovost-deti-zaci-stredocesky.A230405_718318_praha-zpravy_juan

Maříková, H. (Ed.). (2010). *Jaká je naše společnost?: otázky, které si často klademe-*
-. Sociologické nakladatelství (SLON).

Seznam obrázků

Obrázek 1: Participační žebříček	12
Obrázek 2: Věková struktura	33
Obrázek 3: Projekce obyvatelstva.....	34
Obrázek 4: Podíl digitalizovaných služeb podle velikosti města a regionu	38
Obrázek 5: Pohlaví respondentů 2023	44
Obrázek 6: Podíl respondentů z jednotlivých obcí	45
Obrázek 7: Podíl respondentů dle obcí	46
Obrázek 8: Podíl mužů v malých městech.....	46
Obrázek 9: Podíl žen v malých městech	47
Obrázek 10: Podíl respondentů dle žití v obci	48
Obrázek 11: Vztah obyvatel k místu bydliště	49
Obrázek 12: Spokojenost s místem bydliště	50
Obrázek 13: Informovanost o obci	52
Obrázek 14: Budoucí představa veřejného života mladých obyvatel v obci	53
Obrázek 15: Angažovanost obyvatel (je možné více odpovědí)	54
Obrázek 16: Problémy obyvatel	55
Obrázek 17: Navrhovaná řešení problémů obyvateli	55
Obrázek 18: Nedostupnost služeb.....	56
Obrázek 19: Nedostupnost lékařů.....	57
Obrázek 20: Metody a nástroje zapojení mladých lidí do veřejného života (správy věci veřejných) je možné více odpovědí	58
Obrázek 21: Způsob podpory mladých lidí do veřejného života.....	59
Obrázek 22: Chtěl/a bys v místě bydliště žít i do budoucnosti? Až například dostuduješ?	60

Obrázek 23: Věková struktura 61

Seznam příloh

Příloha A: Dotazník pro respondenty – mladých lidí jako aktérů rozvoje malých měst

Příloha A: Dotazník pro respondenty – mladých lidí jako aktérů rozvoje malých měst

Dobrý den,

Západočeská univerzita v Plzni v současné době realizuje výzkum mladých lidí, dětí a mládeže, zaměřený na jejich participaci na veřejném životě. Prosíme vás proto o spolupráci a o vyplnění dotazníku. Dotazníkové šetření je anonymní. Předem děkujeme.

Prosíme o vyplnění dotazníku do 1. dubna 2023.

doc. RNDr. Jiří Ježek, Ph.D. a Bc. Josef Janda

jezekji@kge.zcu.cz

vedoucí projektu

1. Kde trvale bydlíš?

.....
.....

2. Do které velikostní kategorie patří místo Tvého bydliště?

- obec do 2999 obyvatel
- střední malé město (3000 až 9999 tisíc obyvatel)
- malé město (10 tisíc až 20 tisíc obyvatel)

3. Bydlíš zde od narození?

- Ano
- Ne

4. Jaký je Tvůj vztah k místu bydliště?

	Rozhodně ano	Spíše ano	Tak napůl	Spíše ne	Rozhodně ne
Bydlím zde rád					
Místo dobře znám					
Místo a jeho okolí se mi líbí					
Problémy místa a jeho rozvoj se mě dotýkají, zajímám se o ně					

Aktivně pracuji v nějaké zájmové, společenské nebo politické organizaci					
---	--	--	--	--	--

5. Jak jsi spokojen/a s životem v místě bydliště?

Určitě ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

Nevím, nedokážu posoudit

- Možnost kvalitního bydlení
- Možnosti trávení volného času
- Možnost získat kvalitní vzdělání a kvalifikaci
- Možnost najít si dobré zaměstnání
- Možnost začít podnikat
- Možnost uplatnit vzdělání a kvalifikaci

6. Jak bys zhodnotil komunální politiku v místě bydliště?

Určitě ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

Nevím, nedokážu posoudit

- Jsem informován o dění v obci/ městě
- Vedení obce/ města se snaží zapojovat mladé lidi do rozhodování
- Vedení obce/ města zná problémy mladých lidí a snaží se je řešit

7. Jak si do budoucnosti představuješ Tvůj veřejný život?

Rozhodně ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

Nevím, nedokážu posoudit

- Politicky se angažovat a prosazovat politiku mé strany/ hnutí
- Pomáhat rozvoji demokracie ve společnosti
- Podílet se na zlepšování života v místě bydliště v konkrétní oblasti
- Aktivně se podílet na ochraně životního prostředí a přírody
- Podnikat, vytvářet pracovní místa, a tak pomáhat rozvoji mé obce/ mého města

8. V které z uvedených oblastí by ses chtěl/a společensky angažovat nebo se jíž angažuješ? Je možné více odpovědí.

- trávení volného času mladých lidí - mimoškolní činnost dětí a mládeže
- prevence kriminality
- sport
- místní kultura, péče o památky a kulturní dědictví
- školství
- zdravotnictví a sociální služby
- životní prostředí, ekologie, klimatická změna

9. Které konkrétní problémy v místě bydliště se tě dotýkají a chtěl bys je pomoci řešit?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

10. Jak konkrétně bys chtěl/a výše uvedené problémy pomoci řešit?

.....
.....
.....
.....
.....
.....

11. Co by měli obce a města dělat, aby se mladí lidé více zapojovali do veřejného života (správy věcí veřejných)? Jaké nástroje by k tomu měli používat? Je možné více odpovědí.

- výchova k patriotismu a lásce k vlasti (místu bydliště)
- informování o dění v obci/ městě
- využívání moderních informačních a komunikačních technologií při komunikaci s mladými lidmi
- povzbuzovat mladé lidi k účasti na dobrovolnictví a veřejné angažovanosti
- podpora iniciativ a projektů mladých lidí
- prosazování a podpora mládežnických organizací
- podpora účasti mládeže ve společenských organizacích a politických stranách
- zřizování mládežnických parlamentů a fór mládeže v obcích a městech
- jiným způsobem

12. Jakým jiným způsobem by měli být mladí lidé podporováni, aby se více zapojovali do veřejného života (správy věcí veřejných)?

.....
.....
.....

13. Pokud by ses mohl/a nezávisle rozhodnout, chtěl/a bys v místě bydliště žít i do budoucnosti? Až například dostuduješ?

Určitě ano

Spíše ano

Spíše ne

Rozhodně ne

Nevím, nedokážu posoudit

14. Pohlaví

Muž

Žena

15. Věk. Kolik je Ti let?

Děkujeme za spolupráci.

Abstrakt

APA 7: Janda, J. (2022). *Mladí lidé jako aktéři budoucího rozvoje malých měst* [Diplomová práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: mladí lidé, Středočeský kraj, strategický plán, participace, malá města

Diplomová práce se zabývá tématem mladých lidí jako aktérů budoucího rozvoje malých měst. Práce se zaměřuje na mladé lidi vybraných obcí Středočeského kraje. Cílem práce je analyzovat participace mládeže v malých městech a identifikovat faktory, které ovlivňují jejich angažovanost. Součástí práce je navrhnout opatření, jak motivovat mladé lidi, aby neodcházeli z malých měst do měst větších nebo metropolitních regionů a jak motivovat malá města, aby dokázali pracovat s mladými lidmi. Výsledky práce potvrzují, že mladí lidé se chtějí usadit v malých městech v případě zabezpečení ekonomických faktorů, které je tam udrží. Jako nejdůležitější faktor pro udržení mladých lidí v malých městech je možnost uplatnit jejich dosažené vzdělání obecně platí, že lidé s vyšším vzděláním mají menší šanci uplatnit se na malém městě než lidé v nižším vzdělání.

Abstract

APA 7: Janda, J. (2022). *Young people as actors in the future development of small towns* [Master's Thesis, University of West Bohemia].

Key words: young people, Central Bohemian Region, strategic plan, participation, small towns

Diploma thesis deals with the topic of young people as actors in the future development of small towns. The work focuses on young people in selected municipalities of the Central Bohemian Region. The aim of the work is to analyze the participation of young people in small towns and to identify factors that influence their involvement. Part of the work is to propose measures to motivate young people not to leave small towns for larger cities or metropolitan regions and how to motivate small towns to be able to work with young people. The results of the work confirm that young people want to settle in small towns if economic factors are secured to keep them there. As the most important factor for keeping young people in small towns is the opportunity to apply their education, it is generally true that people with higher education have less chance to apply in a small town than people with lower education.